

W nowej roli

Miesięcznik
Rolniczy

ISSN 2300-4487
Nr 11(91) listopad 2018

LGD „Dolina rzeki Grabi”

realizacja projektów i dobrych praktyk

str. 8-9

Gerbery

- kolorowy zawrót głowy

str. 11

Opakowania w nowej roli

- aktywna ochrona naszej żywności

str. 15

Spis treści

Aktualności

Zalecenia żywieniowe

.....str. 4

Pomocnik rolnika

.....str. 4

Podatek akcyzowy

.....str. 4

Stosowanie nawozów naturalnych

.....str. 5

ARiMR

.....str. 5

Portal IRZplus

.....str. 5

Działania izby rolniczej

.....str. 6

Prawnik radzi

Interpretacja przepisów

.....str. 7

Temat numeru

LGD „Dolina rzeki Grabi”

.....str. 8-9

Dobre praktyki w rolnictwie

Żyto ozime

.....str. 10

Gerbery

.....str. 11

Bioasekuracja

.....str. 12

Pleuropneumonia

.....str. 13

Ubezpieczajmy się u siebie

„Bezpieczna zagroda”

.....str. 14

Informacje z rynku „Zjazdowa”

Opakowania aktywne.....str. 15

Smaki i pasje z regionu

We Wrzeszczewicach

.....str. 16

Miesięcznik Rolniczy

Redakcja: Materiały do gazety

Sylwia Skulimowska – 604 627 197

sylwia.skulimowska@izbarolnicza.lodz.pl

Reklama: Piotr Kociołek – 692 467 000

piotr.kociolek@wp.pl

Zdjęcie na okładce: artykuł str. 11

Redakcja i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za treść tekstów i reklam dostarczonych przez instytucje współpracujące. Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów i zastrzega sobie prawo ich skracania, redagowania i umieszczania na stronie www.izbarolnicza.lodz.pl

Nakład: 10 000 egz. ISSN 2300 - 4487

Wydawca: SAM-ROL Sp. z o. o.,
ul. Północna 27/29, 91 – 420 Łódź,
tel. 42 632 70 21

Projekty i druk: www.tagraf.pl

Izba Rolnicza Województwa Łódzkiego

ul. Północna 27/29 91-420 Łódź

tel. 42 632-70-21 fax 42 632-70-31,

www.izbarolnicza.lodz.pl

Izba Rolnicza
Województwa Łódzkiego

Biura Powiatowe	Przewodniczący/ Delegat	Adres biura	Telefon/@
Bełchatów	Janusz Frydrychowski Marcin Śmiałkowski	Urząd Gminy ul. Kościuszki 13 97-400 Bełchatów, pok. 9	511 124 504 bpbełchatow@izbarolnicza.lodz.pl
Brzeziny	Eugeniusz Supera Dorota Kołodziejczyk	UG Brzeziny ul. Sienkiewicza 16 A 95-060 Brzeziny	510 474 851 bpbrzeziny@izbarolnicza.lodz.pl
Kutno	Włodzimierz Jaworski Andrzej Górczyński	Siedziba BGZ ul. Podrzeczna 18 99-300 Kutno, pok. 117	510 474 825 bpkutno@izbarolnicza.lodz.pl
Łask	Bronisław Węglewski Marek Krawczyk	ul. Narutowicza 17 98-100 Łask	510 474 871 bpłask@izbarolnicza.lodz.pl
Łęczyca	Małgorzata Gabrielczak Dariusz Jarosław Kowalczyk	ul. Przedrynek 2, parter 99-100 Łęczyca	510 474 725 bpłeczyca@izbarolnicza.lodz.pl
Łowicz	Jan Znyk Donata Wrona	ul. Starościńska 1 99-400 Łowicz, pok. 213	510 474 800 bpłowicz@izbarolnicza.lodz.pl
Łódź-Wschód	Jan Woźniak Bogdan Sałata	UG w Andrespolu ul. Rokicińska 126 95-020 Andrespol	510 474 874 bplodz-wsch@izbarolnicza.lodz.pl
Opoczno	Marian Kacprzak Krzysztof Juszyński	ul. Kowalskiego 2 26-300 Opoczno	510 474 870 bpopoczno@izbarolnicza.lodz.pl
Pabianice	Czesław Dzierżawski Jan Chojecki	ul. Piłsudskiego 34 95-200 Pabianice	510 474 865 bppabianice@izbarolnicza.lodz.pl
Pajęczno	Jacek Koziański Łukasz Wojtaszczyk	ul. 1 Maja 13/ 15 98-330 Pajęczno, pok. 14	510 474 813 bppajeczno@izbarolnicza.lodz.pl
Piotrków Tryb.	Tomasz Kowalski Bogdan Pietrykowski	Starostwo Powiatowe Al. 3 Maja 33 97-300 Piotrków Tryb.	510 474 861 bpiotrkow@izbarolnicza.lodz.pl
Poddębice	Ewa Bednarek Mariusz Gortat	GS Samopomoc Chłopska ul. Kaliska 3/5 99-200 Poddębice	510 474 725 bppoddebice@izbarolnicza.lodz.pl
Radomsko	Andrzej Komala Andrzej Gruszczyński	ul. Kościuszki 6 97-500 Radomsko, pok. 210	510 474 801 bpradomsko@izbarolnicza.lodz.pl
Rawa Maz.	Mariusz Cheba Małgorzata Rosa	ul. Kościuszki 5 96-200 Rawa Maz., pok. 58	510 474 850 bprawa@izbarolnicza.lodz.pl
Sieradz	Jan Kołodziejczyk Jerzy Wróbel	ul. POW 30 98-200 Sieradz	511 124 538 bpsieradz@izbarolnicza.lodz.pl
Skierniewice	Andrzej Kowara Jacek Ossowicz	ul. Konstytucji 3 Maja 6 96-100 Skierniewice	510 474 841 bpskierniewice@izbarolnicza.lodz.pl
Tomaszów Maz.	Dariusz Kowalczyk Ewa Sygitowicz	ul. Św. Antoniego 41 97-200 Tomaszów Maz., pok. 20	510 474 862 bptomaszow@izbarolnicza.lodz.pl
Wieluń	Józef Stępień Krzysztof Wróbel	ul. Palestrancka 5/4 98-300 Wieluń	510 474 804 bpwielun@izbarolnicza.lodz.pl
Wieruszów	Jerzy Karsznia Ryszard Starek	Rynek 1-7 98-400 Wieruszów	602 798 309 bpwieruszow@izbarolnicza.lodz.pl
Zduńska Wola	Zenon Kowalski Krzysztof Nowak	ul. Ceramiczna 10 98-220 Zduńska Wola	510 474 793 bpzdunska.wola@izbarolnicza.lodz.pl
Zgierz	Jerzy Kuzański Adam Michaś	MPGK w Zgierzu ul. Łęczycka 24 95-100 Zgierz	510 474 738 bpzgierz@izbarolnicza.lodz.pl

TOWARZYSTWO
UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH
T U W

Nazwa Placówki	Adres biura	Telefon
Biuro Regionalne w Łodzi	91-342 Łódź ul. Swojska 4	42/640-68-53, 640-68-54 lodz@tuw.pl
Oddział w Piotrkowie Tryb.	97-300 Piotrków Trybunalski Al. 3 Maja 33	44/649-69-29, 649-69-80 piotrkowtrybunalski@tuw.pl
Oddział w Bełchatowie	97-400 Bełchatów ul. Wojska Polskiego 27 A	44/633-01-03 bełchatow@tuw.pl
Oddział w Skierniewicach	96-100 Skierniewice ul. Senatorska 25	46/832-30-00, 832-36-49 skierniewice@tuw.pl
Oddział w Łowiczu	99-400 Łowicz ul. Przyrynek 16	46/837-00-79 łowicz@tuw.pl
Oddział w Kutnie	99-300 Kutno ul. Zduńska 9	24/254-17-00 kutno@tuw.pl
Oddział w Sieradzu	98-200 Sieradz, ul. Rynek 19	43/822-33-99 fax: 822-38-68 sieradz@tuw.pl
Oddział w Łęczycy	99-100 Łęczyca, ul. Przedrynek 8	24/721-01-61 łeczyca@tuw.pl
Oddział w Radomsku	97-500 Radomsko, ul. Piłsudskiego 4	44/683-51-05, 683-21-27 radomsko@tuw.pl

Pieniądze z PROW na inwestycje chroniące gospodarstwa przed ASF lub powodzią

- ruszył nabór wniosków o taką pomoc

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 przewidziano wsparcie na inwestycje chroniące gospodarstwa przed afrykańskim pomorem świń (ASF) czy powodzią. Wnioski o taką pomoc można składać w oddziałach regionalnych ARiMR od 5 listopada do 4 grudnia 2018 r. Można to zrobić osobiście przez upoważnioną osobę lub nadać przesyłką rejestrowaną w placówce Poczty Polskiej. Termin i warunki ubiegania się o dofinansowanie takich inwestycji podała 2 października w dzienniku ogólnopolskim i na portalu ARiMR Maria Fajger Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Nabór takich wniosków prowadzony jest w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” na operacje typu „Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej”. **W tym naborze ze wsparcia mogą skorzystać dwie grupy beneficjentów. Pierwsza to rolnicy, którzy zajmują się chowem lub hodowlą nie mniej niż 50 sztuk trzody chlewnej. Mogą oni otrzymać maksy-**

malnie 100 tys. zł w całym okresie realizacji PROW 2014 - 2020, na inwestycje chroniące przed rozprzestrzenianiem się afrykańskiego pomoru świń (ASF). Przy czym wysokość dofinansowania przyznanego przez ARiMR, nie może przekroczyć 80 proc. kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia. Druga grupa, do której kierowana jest pomoc, to spółki wodne lub związki spółek wodnych, w których większość stanowią rolnicy posiadający grunty rolne. Mogą one otrzymać maksymalnie 500 tys. zł w całym okresie realizacji PROW 2014 - 2020, na inwestycje w urządzenia zapobiegające zniszczeniu gospodarstw przez powodź. Także w tym przypadku limit dofinansowania wynosi 80 proc. kosztów kwalifikowalnych. Ważne jest, żeby spółka została utworzona do wykonywania, utrzymania oraz eksploatacji urządzeń służących do ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed powodzią lub melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki na terenach zmeliorowanych będących w posiadaniu członków spółki wodnej.

Źródło: ARiMR

Szacowanie strat

- problemy z interpretacją

6 listopada 2018 r. na wniosek Izby Rolniczej w Opolu, a także w związku z licznymi sygnałami izb rolniczych (w tym również Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego) oraz rolników o wliczaniu przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa traw na gruntach ornych do powierzchni upraw rolnych zobligowanych do obowiązkowego ubezpieczenia przy weryfikacji wniosków suszowych, - Zarząd KRIR zwrócił się do resortu rolnictwa o udzielenie interpretacji § 13 ust. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Pomoc zgodnie z §13, ust. 12 ww. rozporządzenia, jest

pomniejszana o 50%, jeżeli w dniu wystąpienia szkód w uprawach rolnych co najmniej 50% powierzchni upraw w gospodarstwie rolnym, z wyłączeniem łąk i pastwisk, nie było ubezpieczonych co najmniej od jednego z ryzyk. Zdaniem rolników obecna wykładnia ARiMR nie tylko budzi wątpliwości, ale rzutuje na obniżenie wysokości przyznanej pomocy suszowej. Towarzystwa ubezpieczeniowe traktują tożsamo uprawy trawy na gruntach ornych jak trwałe użytki zielone pastwiska, w związku z czym rolnicy nie mają możliwości podpisywania polis ubezpieczeniowych i ubezpieczenia ich. Ważne jest również to, że rolnik niejednokrotnie zmuszany jest na potrzeby wniosku o płatności obszarowe zadeklarować TUZ-y, jako trawy na GO ze względu na to, iż nie były one ujęte w danym gospodarstwie rolnym przez okres pięciu lat.

Źródło: KRIR

Szanowni Państwo,

Miło mi oddać w Państwa ręce, kolejny już, 91 numer naszego miesięcznika. W tym wydaniu zachęcam Państwa do przeczytania artykułu na temat realizacji projektów i dobrych praktyk przez Lokalną Grupę Działania „Dolina rzeki Grabki”, która może być przykładem dobrego wykorzystania możliwości, jakie daje Program Rozwoju Obszarów Wiejskich dla lokalnych społeczności. Artykuł na ten temat publikujemy na stronie 8 i 9.

Zachęcam również Państwa do przeczytania wywiad z Państwem Elżbietą i Konradem Otomańskimi (Pan Konrad jest członkiem Rady Powiatowej IRWiL w Pabianicach), którzy są właścicielami gospodarstwa rolno-ogrodniczego produkującego gerbery. Połączyła ich wspólna pasja do tych wyjątkowych kwiatów. Jak się okazuje uprawa gerber nie jest taka łatwa i wymaga ogromnej wiedzy oraz zaangażowania.

Na stronach 12 i 13 po raz kolejny przedstawiamy cykl wykładów z targów Ferma, na które już dziś serdecznie Państwa zapraszam do Łodzi w dniach 15-17 lutego 2019 roku. Jak co roku Izba Rolnicza Województwa Łódzkiego przygotowuje dla Państwa debatę z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Często nie zdajemy sobie sprawy, jak ważną rolę spełniają opakowania w których jest nasza żywność. Zapewniają one produktom ochronę przed niekorzystnym wpływem wielu czynników, a także gwarantują utrzymanie pełnej wartości odżywczej i trwałości. Łódzki Rynek Hurtowy „Zjazdowa” S.A. od lat zajmuje się tą problematyką i wraz z Politechniką Łódzką prowadzi badania nad coraz szerszym wykorzystaniem właściwości aktywnych opakowań. W tym numerze rozpoczynamy cykl artykułów o tej tematyce.

Zapraszam do lektury!

Dominik Tomasz Wąglowski

Prezes Izby Rolniczej Województwa
Łódzkiego

Członkowi Rady Powiatowej Izby Rolniczej
Województwa Łódzkiego w Zgierzu

Panu Grzegorzowi Sikorskiemu

wyrazy głębokiego współczucia
z powodu śmierci

OJCA

składa Zarząd IRWiL oraz Rada Powiatowa IRWiL
w Zgierzu

Zalecenia żywieniowe dla zdrowych osób z różnych grup wiekowych e-learning

Z uwagi na zainteresowanie szkoleniem, po raz kolejny uruchamiamy i zapraszamy do udziału w szkoleniu e-learningowym nauczycieli szkół rolniczych, pracowników LGD, studentów, mieszkańców obszarów wiejskich, przedstawicieli samorządów, rolników, doradców oraz inne zainteresowane osoby zajmujących się problematyką żywienia człowieka pod nazwą **Zalecenia żywieniowe dla zdrowych osób z różnych grup wiekowych**. Szkolenie będzie dostępne od **3-14 grudnia 2018 r.** po wcześniejszym zgłoszeniu uczestnictwa i otrzymaniu loginu.

Głównym celem szkolenia jest przekazanie uczestnikom wiedzy na temat zaleceń dotyczących prawidłowego żywienia ludzi zdrowych w zależności od wieku, płci,

rodzaju wykonywanej pracy, aktywności fizycznej i stanu fizjologicznego.

Żeby móc dobrze zrozumieć sposób żywienia i odżywiania ludzi zdrowych (w razie konieczności też i chorych), należy przede wszystkim posiadać wiedzę na temat składników odżywczych, ich znaczenia dla organizmu człowieka, składu i wartości odżywczej produktów spożywczych, co również jest podstawą tego szkolenia.

Rekrutacja na szkolenie odbywa do 27 listopada 2018 roku.

Materiały szkoleniowe będą udostępnione na platformie szkoleniowej CDR Brwinów www.cdrkursy.edu.pl wyłącznie zalogowanym uczestnikom od dnia **3 do 14 grudnia 2018 roku**. Od tego momentu, w ramach forum, będzie również możliwość kontaktu ze specjalistą CDR w Brwinowie w godzinach 12:00-13:00.

Login i hasło zostaną udostępnione uczestnikom po otrzymaniu formularza zgłoszenia uczestnictwa (wraz z klauzulą) i dokonaniu wpłaty.

Uczestnik sam planuje czas na samokształcenie, ale wymagane jest, aby w terminie do **14 grudnia 2018 r.** zapoznać się z całym materiałem i zaliczyć test końcowy. Wszyscy uczestnicy pokrywają koszty administracyjne w wysokości 50 zł, które należy wpłacić do **30 listopada 2018 r.** Dane do przelewu: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie ul. Pszczelińska 99, 05-840 Brwinów, Nr rachunku: 61 1130 1017 0020 1234 5520 0004

Osoba do kontaktu w sprawach:

rekrutacji i organizacji: Anna Korczykowska tel. 22-125 62 10, **e-mail: a.korczykowska@cdr.gov.pl**

merytorycznych: Małgorzata Pucek, tel. 22-125 62 12, **e-mail: m.pucek@cdr.gov.pl**

Formularze do pobrania na stronie www.cdr.gov.pl

Źródło: CDR

Zapewnienie zakwaterowania pomocnikowi rolnika na zasadzie użyczenia

W odpowiedzi na zgłoszony przez Zarząd Krajowej Rady Izby Rolniczych problem związany z zakwaterowaniem pracowników w gospodarstwie rolnym Ministerstwo Finansów przedstawiło następującą interpretację: „uprzejmie informuję, że zapewnienie przez rolnika kwatery mieszkalnej cudzoziemcowi wykonującemu pracę sezonową następuje w warunkach art. 88w ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Zgodnie z art. 88w ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, jeżeli cudzoziemiec wjechał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizej wydanej w celu wykonywania pracy sezonowej lub w ramach ruchu bezwizowego w związku z wnioskiem o wydanie zezwolenia na pracę sezonową wpisanym do ewidencji, o której mowa w art. 88p ust. 1 pkt 1, a podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi na podstawie zezwolenia na pracę sezonową zapewnia mu zakwaterowanie, podmiot ten jest obowiązany do zawar-

cia z cudzoziemcem odrębnej umowy w formie pisemnej określającej warunki najmu lub użyczenia kwatery mieszkalnej.

Czynsz najmu kwatery mieszkalnej nie może być potrącany z wynagrodzenia cudzoziemca. Postanowienia umowy przewidujące możliwość automatycznego potrącenia czynszu z wynagrodzenia cudzoziemca są nieważne.

W wystąpieniu zarówno Krajowej Rady Izby Rolniczych jak i Małopolskiej Izby Rolniczej podkreśla się, że rolnicy zatrudniający pracowników sezonowych (cudzoziemców), udzielają im zakwaterowania bezpłatnie, a zatem na podstawie umowy użyczenia.

Na rolniku, który na podstawie umowy użyczenia udostępni cudzoziemcowi kwatery mieszkalną, nie spoczywają żadne, związane z takim użyczeniem, biurokratyczne obowiązki w podatku dochodowym od osób fizycznych, w szczególności obowiązki płatnika. Wynika to z faktu, że na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 144 ustawy o podatku do-

chodowym od osób fizycznych, wartość wyżywienia i zakwaterowania zapewnionego nieodpłatnie przez rolnika pomocnikowi rolnika w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych.

Użyczenie przez rolnika kwatery mieszkalnej cudzoziemcowi nie skutkuje również obowiązkiem zapłaty podatku przez rolnika. Użyczenie nie generuje bowiem dochodu po stronie rolnika udostępniającego kwatery mieszkalną. Zgodnie bowiem z art. 710 kodeksu cywilnego, przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu, przez czas oznaczony lub nieoznaczony, na bezpłatne używanie oddanej mu w tym celu rzeczy. Zatem, w przypadku umożliwienia przez rolnika cudzoziemcom bezpłatnego zamieszkania na terenie gospodarstwa, nie jest konieczne sztuczne ustalanie kosztu zakwaterowania.”

Źródło: KRIR

Podatek akcyzowy w paliwie - chcemy zwrotu całej stawki

5 listopada 2018 r. w związku z otrzymanym do konsultacji projektem rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie stawki zwrotu podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej na 1 litr ole-

ju w 2019 r., Zarząd KRIR wniósł o zwrot całej stawki podatku akcyzowego - w związku z rosnącymi z roku na rok kosztami produkcji rolnej, w tym znaczącym wzrostem ceny oleju napędowego. Zdaniem samorządu rolniczego zapropono-

wana stawka (bez zmian w stosunku do 2018 r.) jest kwotą niewystarczającą i w żaden sposób nie odzwierciedla obecnych warunków prowadzenia produkcji rolnej.

Źródło: KRIR

Stosowanie nawozów naturalnych poza wskazanymi terminami

W związku z wystąpieniem KRIR z dnia 18 października 2018 r. w sprawie terminów stosowania nawozów naturalnych, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi informuje co następuje:

„Mając na uwadze coraz liczniej pojawiające się wątpliwości dotyczące terminów nawożenia zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (Dz.U. poz. 1339 z późn. zm.) (dalej program azotanowy), poniżej przedstawiam opinię Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w tej sprawie.

Podrozdział 1.3 programu azotanowego określa terminy stosowania nawozów mineralnych oraz nawozów naturalnych stałych i ciekłych. Stosowanie nawozów poza wskazanymi terminami jest zakazane, z wyjątkiem sytuacji o których mowa w ust. 2 i 3 podrozdziału 1.3.

Przepis ust. 3 podrozdziału 1.3. programu azotano-

wego wprowadzony został dla potrzeb umożliwienia jesiennego nawożenia w sytuacjach nadzwyczajnych, jaką przykładowo była jesień 2017 r., kiedy to rolnicy z uwagi na częste i obfite opady deszczu we wrześniu, październiku i listopadzie oraz nadmierne uwilgotnienie gleby, nie mogli dokonać późnych zbiorów (głównie kukurydzy, buraków cukrowych i ziemniaków), a tym samym wykonać jesienno-nawożenia w terminie. Konkretna sytuacja pogodowa, najczęściej występuje lokalnie (nie dotyczy całego terytorium kraju), a każdy rolnik samodzielnie ocenia, uwzględniając panujące warunki pogodowe, możliwość dokonania jesienno-zbioru i wykonania nawożenia. Przepis wskazuje, że przypadek ten dotyczy sytuacji w szczególności, gdy występuje nadmierne uwilgotnienie gleby. Zwrot

„w szczególności” oznacza, że jest to jeden z przypadków, ale nie jedyny, w związku z tym wystąpienie suszy rolniczej, która uniemożliwia zbiór lub nawożenie jesienne również kwalifikuje się do sytuacji określonej w ust. 3 podrozdziału 1.3. programu azotanowego.

Należy również podkreślić, że stan prawny wynikający z ust. 3 podrozdziału 1.3. programu azotanowego umożliwia działanie w sytuacjach niekorzystnych warunków pogodowych i nie powinien być wykorzystywany podczas lat o zwyczajowo panujących warunkach pogodowych w danym okresie roku.”

Źródło: KRIR

Rolniku, sprawdź czy ARiMR zna twój aktualny numer rachunku bankowego

- bez tego nie otrzymasz należnych dopłat

Od 16 października Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa rozpoczęła wypłaty zaliczek na poczet dopłat bezpośrednich za 2018 r. oraz realizację tegorocznych płatności obszarowych finansowanych z budżetu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Pieniądze będą przekazywane rolnikom na ich konta bankowe, na które ARiMR przekazywała dopłaty za ubiegły rok. Dlatego bardzo ważne jest, aby numery rachunków były aktualne. Co roku zdarzają się sytuacje, w których pieniądze przekazywane rolnikom na ich konta bankowe, wracają do ARiMR, ponieważ rachunek został zamknięty, a Agencja nie otrzymała o tym informacji. W takich przypadkach rolnik czeka na pieniądze, których nie ma szansy otrzymać.

Prosimy zatem rolników, aby upewnili się, że ARiMR zna ich aktualny numer rachunku ban-

ROLNIKU, SPRAWDŹ CZY ARiMR ZNA TWÓJ AKTUALNY NUMER RACHUNKU BANKOWEGO

BEZ TEGO NIE OTRZYMASZ NALEŻNYCH DOPLAT

kowego. Jeżeli nie, zapraszamy do naszych biur powiatowych, gdzie należy zgłosić taką zmianę.

Aktualny numer rachunku bankowego to pierwszy

krok do tego, aby bez zbędnej zwłoki otrzymać należne dopłaty.

Źródło: ARiMR

Portal IRZplus

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa udostępniła nowy Portal IRZplus.

Portal przeznaczony jest dla posiadaczy zwierząt gospodarskich oznakowanych z gatunku bydło, owce, kozy oraz świnie w celu nowoczesnego, szybkiego i wygodnego dokonywania przez Internet zgłoszeń dotyczących zdarzeń zwierzęcych.

Portal IRZplus umożliwia:

- wgląd do danych siedziby stada,
- przegląd danych zwierząt znajdujących się w siedzibie stada,
- zgłaszanie zdarzeń zwierzęcych bez konieczności wycho-

- dzenia z domu i w dowolnym czasie,
- przegląd zgłoszonych zdarzeń,
- składanie zapotrzebowania na numery kolczyków dla bydła, owiec i kóz lub ich duplikatów,
- zamawianie duplikatów paszportów dla bydła,
- sprawdzanie złożonych przez siebie dyspozycji.

Więcej informacji uzyskasz:

- na stronie internetowej ARiMR: www.arimr.gov.pl – zakładka Obsługa zgłoszeń przez Internet – Portal IRZplus
- w oddziałach regionalnych i biurach powiatowych ARiMR
- pod bezpłatnym numerem infolinii: **800-38-00-84**

- wysyłając wiadomość na adres: info@arimr.gov.pl w przypadku pytań o dostęp do aplikacji lub funkcjonalność Portalu IRZplus.

Problemy dotyczące błędów w działaniu Portalu IRZplus zgłosisz:

- wysyłając wiadomość na adres: arimr_hd@arimr.gov.pl
  - dokładnie opisując problem i dołączając zrzut z ekranu swojego komputera szybciej uzyskasz pomoc.
- Portal IRZplus jest dostępny pod adresem: www.irz.arimr.gov.pl

Źródło: www.arimr.gov.pl

Działania izby rolniczej - październik 2018

Współpraca z KSOW - szkolenia dla liderów obszarów wiejskich

Część merytoryczna

Zarząd Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego wydaje na wniosek gmin opinie w sprawie przekształcenia gruntów leśnych na cele nieleśne i gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz na wniosek rolnika, osoby zainteresowanej wydaje opinie w sprawie zakupu w obrocie prywatnym nieruchomości rolnej. Izba Rolnicza Województwa Łódzkiego współpracuje z instytucjami sektora rolniczego. Również wydaje opinie na wniosek gmin w sprawie stawki ceny żyta do ustalenia podatku rolnego na 2019 rok. Cena skupu żyta do celów wymiaru podatku rolnego na 2019 rok ogłoszona w Komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18.10.2018r. wynosi **54,36 zł za 1q.**

W związku z ukazaniem się w dniu 27 września 2018r. komunikatu dotyczącego bezzwłocznego oszacowania strat w uprawach wg najnowszych wskazań IUNG, które dotyczą zagrożenia upraw ziemniaków i buraków cukrowych, w imieniu Zarządu Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego Prezes Bronisław Węglewski w dniu 1 października 2018r. wystosował pismo w tej sprawie do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Jana Krzysztofa Ardanowskiego. Prezes IRWŁ zaznaczył, że rolnicy z woj. łódzkiego, a szczególnie z powiatu sieradzkiego tzw. zagłębia ziemniaczanego, już zakończyli zbiór ziemniaków i większość z nich nie dokona już doszacowania strat w swoich gospodarstwach. Wielokrotnie, jako samorząd rolniczy informowaliśmy, że komunikaty IUNG-u dotyczące wystąpienia suszy są wydawane z opóźnieniem i nie odzwierciedlają rzeczywistej sytuacji w polu. Rolnicy zwłaszcza producenci ziemniaków czują się pokrzywdzeni zaistniałą sytuacją. Wniosek został wysłany do wiadomości Prezesa Krajowej Rady Izb Rolniczych Wiktora Szmulowicza i Wojewody Łódzkiego Zbigniewa Rau.

W związku z trudną sytuacją na rynku wieprzowiny i licznymi sygnałami od producentów trzody chlewnej Bronisław Węglewski Prezes IRWŁ w imieniu Zarządu Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego w dniu 31 października 2018r. wystosował pismo do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Jana Krzysztofa Ardanowskiego o podjęcie działań mających na celu ochronę polskich hodowców trzody chlewnej.

VIII w V kadencji Walne Zgromadzenie Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego

W dniu 26 października 2018r. na sali konferencyjnej Łódzkiego Rynku Hurtowego „Zjazdowa” S.A. odbyło się VIII w V kadencji Walne Zgromadzenie Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego. Delegaci dyskutowali o aktualnej sytuacji w rolnictwie oraz podjęli decyzję o rozpoczęciu II etapu inwestycji na działce IRWŁ przy ulicy Beskidzkiej. Przed posiedzeniem Walnego Zgroma-

budynku szkoleniowo-administracyjnego.

W omawianym okresie Zarząd IRWŁ wydał również opinie do projektów:

- rozporządzenia MRiRW w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych;

Posiedzenie Komisji Rewizyjnej Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego

W dniu 10 października 2018r. odbyło się kolejne posiedzenie Komisji Rewizyjnej Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego. Członkowie komisji zapoznali się ze „Sprawozdaniem z dochodów i wydatków IRWŁ – stan na 30 września 2018 r.”

Posiedzenia Komisji ds. Statutu, Budżetu i Regulaminów Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego

W dniu 10 października 2018r. odbyło się kolejne posiedzenie Komisji ds. Statutu, Budżetu i Regulaminów Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego. Członkowie komisji wydali opinię nr 2 w sprawie przeniesień między grupami wydatków w planie finansowym na 2018 r. oraz zapoznali się ze „Sprawozdaniem z wykonania budżetu i planu finansowego – stan na 30 września 2018”.

W dniu 25 października 2018r. odbyło się kolejne posiedzenie Komisji ds. Statutu, Budżetu i Regulaminów Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego. Członkowie komisji zapoznali się i omówili proponowane zmiany z planie finansowym na rok 2018” oraz wydali opinię komisji w sprawie zmian w planie finansowym na rok 2018”.

Komisje Problemowe

W dniu 10.10.2018r. w Zespole Szkół Rolniczych w Sędziejowicach odbyło się posiedzenie Komisji ds. Agroturystyki, Reorientacji Zawodowej Rolników, Współpracy Zagranicznej i Promocji Produktów Rolnych. Członkowie komisji rozmawiali o współpracy, funkcjonowaniu szkół rolniczych w obecnym stanie oświatowym oraz o bieżących sprawach w rolnictwie m.in. o szkodach łowieckich, pomocy suszowej, ubezpieczeniach w uprawach rolnych.

Posiedzenia Rad Powiatowych IRWŁ

W omawianym okresie odbyło się w dniu 25 października 2018r. posiedzenie Rady Powiatowej IRWŁ powiatu łódzko-wschodniego w Andrespolu. Delegaci rozmawiali o bieżącej sytuacji w rolnictwie oraz podjęli wniosek dotyczący uproszczenia procedur związanych z szacowaniem szkód w uprawach rolnych spowodowane przez niekorzystne warunki atmosferyczne.

Współpraca z KSOW

Izba Rolnicza Województwa Łódzkiego zakończyła szkolenia pn. „Szkolenia dla liderów obszarów wiejskich”. Szkolenia skierowane były do liderów obszarów wiejskich, a w szczególności: rolników, sołtysów, członków KGW, izb rolniczych. Operacja współfinansowana była ze środków Unii Europejskiej

w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W ramach 4 szkoleń w powiecie kutnowskim (Zawady), piotrkowskim (Polichno), skierniewickim (Miedniewice) i łaskim (Buczek) przeszkolonych zostało 320 osób, które dzięki udziałowi w szkoleniach poszerzyły swoją wiedzę i zdobyły nowe umiejętności w zakresie działań, z których lokalne społeczności mogą skorzystać. Szkolenie pozwoliło na przekazanie wiedzy i optymalizację wykorzystania przez mieszkańców obszarów wiejskich zasobów środowiska naturalnego i możliwości, jakie niesie PROW. W długofalowym procesie zwiększy się liczba wdrożonych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Transfer wiedzy, jaki miał miejsce podczas szkoleń pozytywnie wpłynie na wzrost poziomu aplikowania o środki unijne, szczególnie z PROW. Pozwoli to na realizację inicjatyw w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji.

Lubelska Izba Rolnicza w konsorcjum z Mazowiecką Izbą Rolniczą, Podkarpacką Izbą Rolniczą, Podlaską Izbą Rolniczą, Izbą Rolniczą Województwa Łódzkiego oraz Krajową Radą Izb Rolniczych i Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach realizowały operację: „Gleba jako źródło życia – ochrona oraz jej racjonalne wykorzystanie”

Celem operacji było podniesienie wiedzy rolników, doradców, przedstawicieli LGD oraz zrozumienie problemu w zakresie szeroko rozumianej ochrony gleb i wód poprzez racjonalne nawożenie oraz stosowanie naturalnych zasobów, która ma bezpośredni wpływ na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu. Projekt był realizowany na terenie pięciu województw: lubelskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, łódzkiego i podlaskiego. Na terenie województwa łódzkiego odbyła się konferencja w dniu 2 października 2018r. w Łodzi - Centrum Konferencyjno-Bankietowe RUBIN ul. Lodowa 94. Podczas konferencji uczestnicy poszerzyli wiedzę na temat zakwaszenia gleb, racjonalnego wykorzystania nawozów oraz optymalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Inne

- Miesięcznik Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego „W NOWEJ ROLI” od marca 2016 r. w nowej odsłonie bezpłatnie trafia do rolników, mieszkańców wsi województwa łódzkiego.

- Prawnik Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego **udziela bezpłatnie** porad prawnych dla rolników. W omawianym okresie zostało udzielonych ok. 35 porad.

Wszystkie działania, interwencje podejmowane przez Zarząd Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego oraz informacje na temat sytuacji w rolnictwie są dostępne na stronie internetowej IRWŁ www.izba-rolnicza.lodz.pl

Beata Rzewuska

Specjalista ds. organizacji rynków rolnych i szkoleń

Doradca rolno-środowiskowy

W sprawie interpretacji przepisów dotyczących „nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych”

W dniu 22 sierpnia 2018 r. Zarząd KRIR zwrócił się do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Jana Krzysztofa Ardanowskiego o zajęcie stanowiska resortu rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie przepisów prawnych mających zapobiegać nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych przy dzierżawie lub sprzedaży nieruchomości rolnych.

Stosownie do postanowień art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego, określającym zasady kształtowania ustroju rolnego państwa przez m.in. przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych, należy stwierdzić brak definicji określenia „nadmierna koncentracja nieruchomości rolnych”. Powstaje wątpliwość czy ta regulacja jest na tyle precyzyjna i szczegółowa, by można było uznać, że jej stosowanie ma przyczyniać się do wzmocnienia ochrony i rozwoju gospodarstw rodzinnych, które w myśl przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowią podstawę ustroju rolnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Należy zadać również pytanie o definicję „nadmiernej koncentracji” stosowaną przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, ponieważ taki zapis znajduje się również w art. 2a ust. 4 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego. Zgodnie przepisami Dyrektor Generalny KOWR na wniosek zbywcy może pozwolić na nabycie nieruchomości rolnej przez inne podmioty nie będące rolnikami indywidualnymi.

Mając na uwadze powyższe Zarząd KRIR zwrócił się do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Jana Krzysztofa Ardanowskiego o interpretację przepisów w tym zakresie, aby w sposób jednolity wyjaśniali sytuację.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi informuje co następuje:

„Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego zwana dalej jako „u.k.u.r.”, wprowadzona została w życie, w celu wzmocnienia ochrony i rozwoju gospodarstw rodzin-

nych, które w myśl Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowią podstawę ustroju rolnego Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawodawca określił przepisami u.k.u.r. zasady kształtowania ustroju rolnego państwa poprzez:

1. poprawę struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych,
2. przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych,
3. zapewnienie prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach.

Przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych jest więc jednym z elementów kształtowania ustroju rolnego państwa.

Jak słusznie zauważył Pan Prezes w swoim piśmie z dnia 22 sierpnia 2018 r., u.k.u.r. nie zawiera definicji „nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych”. Pojęcie „nadmiernej koncentracji” jest tzw. klauzulą generalną, czyli zwrotem niedookreślonym o charakterze wartościującym, dającym pewną swobodę decyzyjną. W związku z tym niezbędne było wypracowanie i przyjęcie wykładni tego pojęcia.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zawartym w piśmie z dnia 30 marca 2017 r. skierowanym do Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych przyjęto, że skoro generalną zasadą u.k.u.r. (poza określonymi wyjątkami) jest, aby nabywcą nieruchomości rolnej był rolnik indywidualny, a przepisy te mają służyć wzmocnieniu ochrony i rozwoju gospodarstw rodzinnych - to pojęcie „nadmiernej koncentracji” należy rozpatrywać właśnie w takim kontekście.

Jak stanowi art. 5 ust. 1 u.k.u.r. za gospodarstwo rodzinne uważa się gospodarstwo rolne prowadzone przez rolnika indywidualnego w którym jednocześnie łączna powierzchnia użytków rolnych jest nie większa niż 300 ha. Dodatkowo ustawodawca określił, że rolnik indywidualny może nabyć nieruchomość rolną wówczas gdy powierzchnia nabywanej nieruchomości wraz

z powierzchnią nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rodzinnego nabywcy nie przekroczy powierzchni 300 ha użytków rolnych. Należy jednocześnie zauważyć, że struktura agrarna w kraju nie jest jednolita. Na terenie różnych województw średnia wielkość gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstw rolnych jest mocno zróżnicowana np. dla województwa zachodniopomorskiego wynosi 30,78 ha, a dla województwa małopolskiego zaledwie 4,10 ha. Natomiast średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju u 2018 roku wynosi zaledwie 10,81 ha (vide: ogłoszenie Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z dnia 19 września 2018 r.). Powierzchnia 300 ha użytków rolnych stanowi zatem wielokrotność przywołanych średnich wartości powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym. Skoro więc nawet w przypadku preferowanego nabywcy, jakim jest rolnik indywidualny, powierzchnia nabywanej nieruchomości rolnej wraz z powierzchnią nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rodzinnego nie może przekraczać powierzchni 300 ha użytków rolnych (art. 2a ust. 2 u.k.u.r.), to powierzchnia ta powinna być także wytyczną dla innych podmiotów nabywających nieruchomości rolne. Powierzchnia ta została więc przyjęta jako swego rodzaju wyznacznik przy określeniu, czy u danym przypadku dochodziłoby do nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych, czy też nie. Podkreślić należy przy tym, że nie jest to „sztywny” wyznacznik. Jak już wskazano, ponieważ pojęcie „nadmiernej koncentracji” jest zwrotem niedookreślonym o charakterze wartościującym, to daje tym samym pewną swobodę decyzyjną. W niektórych zatem szczególnie uzasadnionych przypadkach można dopuścić nabycie nieruchomości rolnej, nawet jeżeli miałaby nieznacznie zostać przekroczona powierzchnia 300 ha użytków rolnych (np. przy sprzedaży zorganizowanego gospodarstwa rybackiego ze stawami w układzie paciorkowym).”

Źródło: KRIR

REKLAMA

PPHU

ASPOL

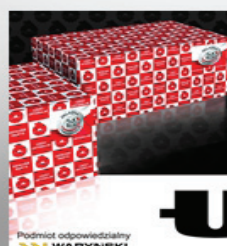
W ofercie :

- Zakupy węży hydraulicznych
- Części do ciągników i maszyn rolniczych
- Oleje i smary
- Łożyska

WARYŃSKI
Origin

Zapraszamy do odwiedzin sklepu internetowego
www.aspol.agro.pl

Świątniki 61
95-200 Pabianice
tel. 782 061 000

TU KUPISZ
ORYGINALNE CZĘŚCI **URSUS**

URSUS

Doświadczenia LGD „Dolina rzeki Grabi” w realizacji projektów i dobrych praktyk

Jubileusz 10-lecia Lokalnej Grupy Działania „Dolina Rzeki Grabi”, który odbył się 23 lutego 2018 r. w Hotelu Kolumna Park, był doskonałą okazją do dokonania pierwszych poważnych podsumowań dotychczasowych działań, które realizowaliśmy wraz z naszymi beneficjentami. Prezes Zarządu Anna Doliwa i Przewodniczący Rady LGD Bronisław Węglewski otrzymali od Marszałka Województwa Łódzkiego – Pana Witolda Stępnia, Starosty Łaskiego – Pani Teresy Wesołowskiej oraz burmistrzów i wójtów gmin członkowskich LGD gratulacje oraz słowa uznania za przeprowadzenie „...wielu cennych inicjatyw i projektów na rzecz lokalnych społeczności, łączących samorządy, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne we wspólnym działaniu na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, promocji województwa, upowszechniania i wymiany informacji o inicjatywach i działaniach w regionie...”

19 000 000 zł – tyle środków udało się nam pozyskać w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i rozdystrybuować w ramach ogłaszanych naborów, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju naszego obszaru. Warto

w tym miejscu wspomnieć, że idea utworzenia partnerstwa w formie Lokalnej Grupy Działania zrodziła się już w 2007 roku. Następnie odbył się szereg spotkań informacyjno-szkoleniowych, a także konsultacje między samorządami, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami. W spotkaniu zorganizowanym **28 stycznia 2008 roku** uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego oraz gmin: **Buczek, Dobroń, Łask, Sędziejowice, Wida-wa i Wodzierady**. W lutym i marcu 2008 roku w każdej z gmin odbywały się spotkania z mieszkańcami, podczas których wybierano reprezentantów gmin do tworzonego LGD. W tym czasie chęć przystąpienia do stowarzyszenia wyraziła gmina **Dłutów**. Dnia **1 kwietnia 2008 roku** na spotkaniu założycielskim zorganizowanym w Starostwie Powiatowym w Łasku, przyjęty został statut oraz wybrano władze. Lokalna Grupa Działania „Dolina rzeki Grabi” zarejestrowana została w dniu **14 maja 2008 roku**. W październiku, w wyniku przystąpienia do part-

nerstwa gmin **Drużbice i Żelów**, LGD rozszerzone zostało na obszar 9 gmin, który od tego czasu jest niezmienny. W dniu **18 czerwca 2009 roku** podpisana została pierwsza umowa z Samorządem Województwa o warunkach i sposobie realizacji LSR.

To był moment, kiedy mogliśmy zacząć działać. Pierwsze nabory wniosków zostały ogłoszone na początku 2010 r. W sumie w okresie programowania 2007-2013 LGD przeprowadziła **8 naborów wniosków o przyznanie pomocy**. Były one skierowane między innymi do przedsiębiorców, rolników, ale również do samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji kultury. W ramach przeprowadzonych naborów do LGD wpłynęły **223 wnioski o przyznanie pomocy**. Łączna wnioskowana przez beneficjentów kwota pomocy wyniosła **18 326 199,52 zł.** (limit posiadanych środków to: **9 549 120,00 zł.**)

LGD to nie tylko nabory wniosków, ale przede wszystkim działania na rzecz aktywizacji obszarów

wiejskich. Co udało się nam zrobić? Już odpowiadamy:

- zorganizowaliśmy 45 bezpłatnych szkoleń, konferencji i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i członków LGD;
- przeszkoliliśmy 786 osób: pracowników instytucji samorządowych, radnych, członków Lokalnych Grup Działania, sołtysów, lokalnych liderów,

przedstawicieli organizacji pozarządowych, rolników oraz przedsiębiorców zainteresowanych tworzeniem lub rozwojem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;

- zrealizowaliśmy 2 projekty współpracy;
- wyznaczyliśmy 12 tras questingowych (72 km), w tym 8 pieszych, 3 rowerowe i 1 samochodową, obecnie mamy już 25 questów, a za chwilę będą nowe, kolejne 11...
- na terenie każdej z 9 gmin członkowskich LGD wyznaczona została 1 trasa prowadząca przez wybrane atrakcje turystyczne (zupełną nowością są opracowane na obszarze naszego LGD 3 szlaki transgraniczne, które łączą obszary kilku gmin);
- jako pierwsi w Polsce opracowaliśmy quest samochodowy „Ukryte młyny Grabi”, prezentujący zachowane wzdłuż biegu Grabi wyjątkowe zabytki techniki;
- promujemy obszar LGD (wzięliśmy udział w ponad 100 imprezach lokalnych i ponadlokalnych, takich jak targi, jarmarki, dni miast, etc., a wraz z nami swoje wyroby i produkty promowali lokalni twórcy, rękodzielnicy, firmy oraz Koła Gospodyń Wiejskich – było ich aż 294);

- pomogliśmy w utworzeniu kilku organizacji pozarządowych;
- jesteśmy członkiem założycielem Federacji „Łódzka Sieć Lokalnych Grup Działania” – powołanej 7 lutego 2014 roku (Prezes zarządu LGD – Anna Doliwa, jest wiceprezesem federacji);

I tak przyszedł czas na nowy konkurs dla lokalnych grup działania i drugą umowę ramową w okresie programowania 2014-2020. Została ona podpisana w dniu 16 maja 2016 r.

Pierwsze nabory, a było ich pięć, ogłosiliśmy w czerwcu 2017 r. Wnioski można było składać na przełomie lipca i sierpnia 2017 r. Alokacja środków wynosiła – **9 215 000 zł**, a wartość złożonych wniosków opiewała na kwotę – **13 294 062,14 zł**. Do biura LGD wpłynęło **85 wniosków**. Wsparcie otrzymało – **50 beneficjentów**. W przeprowadzonych naborach

największym powodzeniem cieszyły się premie na rozpoczęcie działalność gospodarczej (**45 wniosków**). Nowi przedsiębiorcy mogli liczyć na wsparcie w wysokości 100 000 zł. Udzielone zostały **23** takie dotacje m.in. na: punkty gastronomiczne, salony kosmetyczne, firmy szkoleniowe i eventowe, warsztaty samochodowe, firmy budowlane, sklepy internetowe, czy wykonywanie projektów i modeli 3D z wykorzystaniem druku 3D i włókien węglowych. Na znacznie większe kwoty mogli liczyć przedsiębiorcy rozwijający swój biznes, bo nawet na 300 tys. zł. Takich umów zostało podpisanych **7 (19 złożonych wniosków)**. Natomiast aż **20** projektów dotyczyło budowy lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, lub kultural-

nej w gminach. Na te cele wydanych zostało prawie **4,5 mln zł**.

Ww. umowy w dniu 23 lutego 2018 r. naszym beneficjentom wręczyli przedstawiciele Zarządu Województwa Łódzkiego w towarzystwie burmistrzów i wójtów z obszaru LGD.

W roku 2018 uruchomiliśmy kolejne nabory na łączną kwotę 635 000 zł. Dotyczyły one projektów grantowych oraz rozwoju działalności gospodarczej. Wpłynęło 19 wniosków, które są weryfikowane przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego.

Wszystkim naszym beneficjentom serdecznie gratulujemy i życzy sukcesów, mając nadzieję, że przyznane środki pomocowe przyczynią się zarówno do rozwoju przedsiębiorczości na naszym obszarze, jak i do poprawy infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej.

Anna Doliwa

Żyto ozime

- plonowanie odmian w doświadczeniach PDO

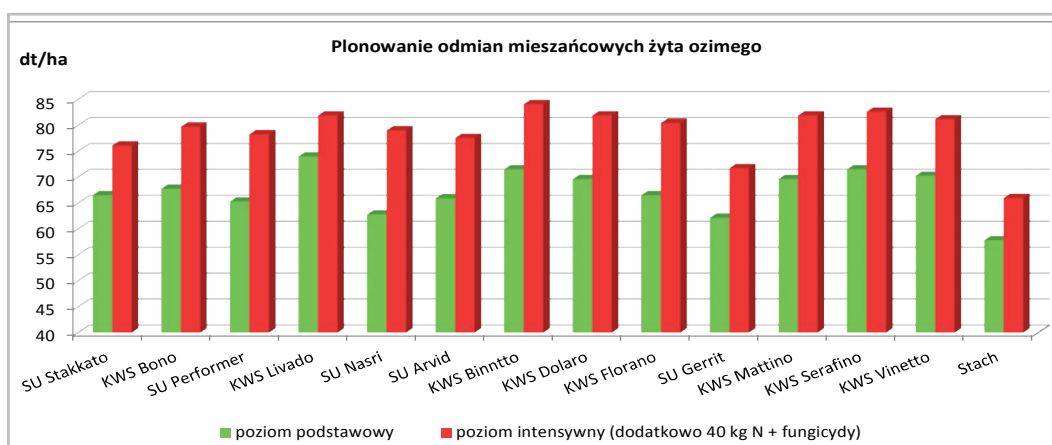
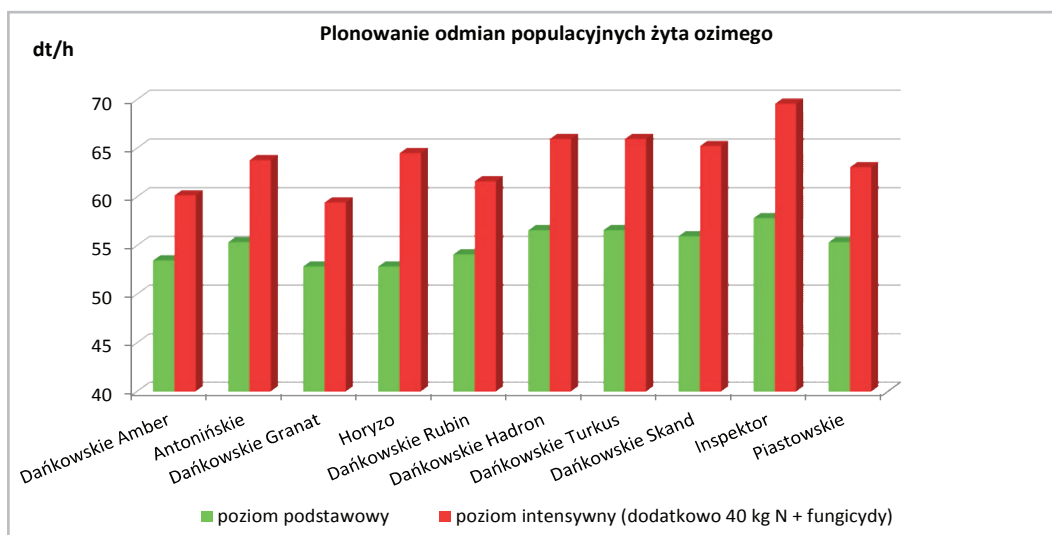
Znaczenie żyta ozimego w Polsce jest duże, co wynika ze znacznego udziału w naszym kraju gleb lekkich, na których jest ono głównie uprawiane. Żyto ma mniejsze wymagania glebowe w stosunku do pozostałych zbóż, na glebach słabych żyto jest zbożem najplenniejszym. Lepiej znosi większe zakwaszenie gleb i dobrze wykorzystuje zapasy wody zimowej. Ważną zaletą żyta ozimego jest bardzo dobra mrozoodporność. Dobre przystosowanie żyta do niekorzystnych warunków, typowych dla gleb lekkich nie oznacza, że gatunek ten nie nadaje się do uprawy na glebach lepszych.

Najlepsze odmiany z firm hodowlanych trafiają do urzędowych badań, prowadzonych przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU), w celu ich rejestracji. W przypadku żyta ozimego, odmiany do badań rejestrowych w Polsce zgłaszają zarówno krajowe, jak i zagraniczne firmy hodowlane. Jednym z czynników wpływającym na wysokość uzyskiwanych plonów żyta jest optymalna ilość wysiewu na jednostce powierzchni. W doświadczeniach COBORU normę wysiewu ziarna ustala się indywidualnie dla każdej odmiany. Uwzględnia się pożądaną obsadę na m², zdolność kiełkowania i masę 1000 ziaren. Zbyt duża, jak i zbyt mała gęstość siewu powoduje obniżkę plonu. W praktyce stosuje się zbyt wysokie normy wysiewu, co powoduje większe porażenie przez choroby, większą podatność na wyleganie oraz prowadzi do zmniejszenia masy 1000 ziaren. Żyto cechuje się dobrą krzewistością. Obsada nasion (w doświadczeniach COBORU) jest zależna zarówno od kompleksu rolniczej przydatności gleby, jak i typu odmiany (dla odmian mieszańcowych 200-250 szt./m², populacyjnych 250-300 szt./m²). Dla określenia wartości gospodarczej zarejestrowanych odmian żyta ozimego, prowadzi się doświadczenia w ramach Porejstrowego Doświadczalnictwa Odmianowego (PDO). Odmiany testowane są w nim na dwóch poziomach agrotechniki – przeciętnym i wysokim. Na poziomie przeciętnym (a1) ochrona chemiczna ogranicza się do zaprawiania nasion, stosowania herbicydów i insektycydów. Dawka nawożenia azotowego na poziomie a1 ustalana jest przez prowadzącego dane doświadczenie z uwzględnieniem jakości gleby. Wysoki poziom agrotechniki (a2) obejmuje zwiększone nawożenie azotem (o 40 kg/ha) oraz stosowanie fungicydów, dolistnych nawozów wieloskładnikowych i regulatorów wzrostu. W związku z tym, wyniki plonowania, odporność na choroby i wyleganie na przeciętnym poziomie agrotechniki powinny być podstawowymi wyznacznikami przy wyborze odmiany dla rolników chcących gospodarować w tym systemie. Odmiany żyta ozimego różnią się wyraźnie zdrowotnością i odpornością na wyleganie. Zdecydowanie najczęściej obserwowaną chorobą żyta ozimego jest rdza brunatna. Dość powszechnie występują również

mączniak prawdziwy i septorioza liści oraz rynchosporioza. Rzadziej obserwuje się rdzę żdźbłową i choroby podstawy żdźbła. Przy długotrwałej okrywie śnieżnej żyto ozime jest również dość wrażliwe na pleśń śniegową. Żyto ozime, z racji swojej wysokości, jest dość podatne na wyleganie. Pewnym problemem w uprawie niektórych odmian żyta jest stosunkowo większe zagrożenie porażenia przez sporysz.

Dużym problemem przy wyborze odmiany jest duża

Badania Odmian Roślin Uprawnych we współpracy z Samorządami Województw i Izdami Rolniczymi oraz innymi podmiotami zainteresowanymi wdrażaniem postępu biologicznego do naszego rolnictwa. Decyzje dotyczące LOZ w poszczególnych województwach są podejmowane przez dyrektorów Stacji Koordynujących PDO, po wcześniejszym zasięgnięciu opinii członków Zespołów Wojewódzkich PDO. Praktyka wskazuje, że LOZ nabierają coraz większego znaczenia.

zmienność wyników w latach oraz w poszczególnych doświadczeniach w danym roku. Powoduje to konieczność ciągłego śledzenia wyników odmian. Przy wyborze odmian do uprawy należy przede wszystkim zwrócić uwagę na wysokość plonu ziarna, a w dalszej kolejności na korzystne oceny dla innych cech. Pewnym ułatwieniem przy wyborze odmiany do uprawy w danym rejonie są „Listy odmian zalecanych do uprawy na obszarze województw” (tzw. LOZ). Tworzone są one na podstawie wyników doświadczeń prowadzonych w ramach Programu Porejstrowego Doświadczalnictwa Odmianowego prowadzonego i koordynowanego przez Centralny Ośrodek

Powyższe wykresy przedstawiają tegoroczne plonowanie odmian populacyjnych i mieszańcowych badanych w trzech punktach doświadczalnych znajdujących się na terenie województwa łódzkiego. Więcej informacji o poszczególnych odmianach można znaleźć na stronie internetowej: www.sulejow@coboru.pl w zakładce pt.: Wyniki i inne publikacje.

Anna Wardega
Stacja Doświadczalna Oceny Odmian
w Sulejowie, 97-330 Sulejów, ul. Polna 10
tel. i faks: 44 616 20 39
sdoo.sulejow@coboru.pl

Gerbera - kolorowy zawrót głowy

Gerbera to jedno z najbardziej popularnych i kolorowych kwiatów. Znane od lat, cenione i podziwiane coraz to nowe odmiany, cieszą oczy i dekorują nasze domy. I wydaje się, że dziś zaczynają przeżywać swoją drugą młodość. Wszak nie na darmo nasze babcie mawiały, że gerberowy bukiet to oznaka najwyższego szacunku dla obdarowanej osoby. Naturalne odmiany gerber pochodzą z Afryki oraz tropikalnych rejonów Azji i Tasmanii. Należą do rodziny astrowatych i liczą około 40 – 50 gatunków. Ich nazwa pochodzi od nazwiska niemieckiego botanika Traugotta Gerbera, który w czasie jednej ze swoich podróży natknął się na ten zjawiskowy kwiat.

W Polsce gerbera są bardzo popularne. Te bardziej wymagające uprawia się w szklarniach, w których mają zapewnione wszystko to, co potrzebne im do bycia pięknymi. Państwo Elżbieta i Konrad Otomańscy prowadzą gospodarstwo rolno-ogrodnicze w Ksawerowie (gmina Pabianice), z gerberami są związani od ponad 20 lat. Połączyła ich wspólna pasja do tych wyjątkowych roślin.

Redakcja: Jak zaczęła się państwa przygoda z gerberami? Skąd pomysł na ich uprawę?

Konrad Otomański: Pochodzę z Aleksandrowa Łódzkiego, moi rodzice zajmowali się hodowlą drobiu. Z żoną poznaliśmy się w szkole średniej. W czasach naszej młodości był taki okres, że wszyscy uprawiali, jak nie asparagus to goździk, a później pojawiła się gerbera. Postanowiliśmy spróbować i tak gerbera jest z nami od lat.

Redakcja: Macie państwo nowoczesną szklarnię... W jaki sposób jest w niej zorganizowana praca?

Konrad Otomański: Postanowiliśmy skorzystać z dotacji unijnych. Nasza szklarnia ma 3500 m² i jest w pełni zautomatyzowana. Komputer steruje podlewaniami, temperaturą oraz oknami.

Elżbieta Otomańska: (śmiech) Ale i komputera trzeba pilnować. Natomiast same kwiaty zrywa i pakuje się ręcznie.

Redakcja: Ale zanim taki kwiat trafi do naszego domu, musi przebyć długą drogę. Skąd pochodzą sadzonki?

Konrad Otomański: Potentatem w produkcji gerber są Holendrzy. Nasze sadzonki pochodzą zarówno od holenderskich, jak i polskich producentów, którzy produkują swoje sadzonki na licencjach holenderskich. Sadzonki, które otrzymujemy mają po kilka liści. Proces wyboru rośliny do uprawy w naszej szklarni rozpoczyna się dość wcześnie i jest długotrwały. W pierwszej kolejności jedziemy do naszych zaprzyjaźnionych gospodarstw w Holandii obejrzeć jak dane odmiany rosną. Oceniamy wtedy ich jakość, wysokość, plenność oraz wrażliwość na szkodniki. W następnym kroku, posilkując się katalogami, wybieramy już konkretne i istotne dla nas odmiany. Z doświadczenia wiem, że jeśli jakiś element kwiatu jest innego koloru, świadczy to prawdopodobnie o zaburzeniach genetycznych, które powstają w trakcie procesu in vitro, w takiej sytuacji rezygnuję z zakupu, ponieważ zależy mi na czystym kolorze. Nie uprawiamy gerber z nasion, ponieważ roślina nie powtarza cech, tzn. wysiewając gerberę z nasion jednego koloru, możemy mieć różnokolorową łąkę. Natomiast proces in vitro umożliwia nam zamówienie kilkudziesięciu tysięcy sadzonek w jednym kolorze. Mamy wtedy pewność koloru i jakości.

Elżbieta Otomańska: Sadzonki sadzimy we włóknie kosowym. Od momentu zasadzenia do zbioru mija około

2 miesiące. Według holenderskich zaleceń same rośliny są pełne około dwa lata. Z metra kwadratowego można uzyskać wtedy od 450 do 600 kwiatów. Jednak do tej statystyki pod uwagę są brane wszystkie kwiaty, nawet te małe i obumarłe, i to pod warunkiem, że kwiaty są doświetlane całorocznie.

Redakcja: Doświetlacie państwo swoje kwiaty?

Konrad Otomański: Niestety nie, koszty takiej operacji są zbyt duże. Teraz ze względu na słoneczną pogodę mamy jeszcze dużo kwiatów, ale w grudniu, styczniu, kiedy prawdopodobnie spadnie śnieg, będzie ich coraz mniej. Niestety również ceny opału, które w ciągu dwóch lat wzrosły z 300-400 zł za tonę do 550 zł powodują, że sytuacja staje się trudna. Holendrzy swoje szklarnie ogrzewają agregatami prądotwórczymi na gaz ziemny, który jest dotowany przez państwo. W dzień, kiedy trzeba to doświetlają rośliny, a jak nie doświetlają to podgrzewają wodę, którą mogą potem sprzedać. Prąd, który wyprodukują, najpierw sami wykorzystują, a potem sprzedają to, co zostanie. Niestety u nas jest odwrotnie. Nie jest to opłacalne. Wiele gospodarstw w Holandii, w czasie cyklu zimowego, utrzymuje się z produkcji i sprzedaży prądu. Warto również zaznaczyć, że latem holenderska gerbera kosztowała 20 gr, nasza polska 60 gr. Holendrzy nie mają gdzie utylizować kwiatów, dlatego wysyłają każdą ilość i jakość dosłownie wszędzie, stąd cena po kosztach, a nawet dopłacanie do towaru. Poza tym mają możliwość przekazania kwiatów na giełdę i to giełda nimi handluje, oni mają gwarantowaną cenę minimalną. Natomiast nasza polityka rolna jest dziwna, wszystko jest drogie, a pomoc państwa znikoma.

Redakcja: No właśnie, a jak to wygląda w Polsce? Jak długo trwa droga kwiatów ze szklarni do klienta?

Konrad Otomański: Teoretycznie powinna być krótka, ale różnie to bywa. Sam jeżdżę na giełdę i sprzedaję. Współpracuję również z hurtowniami w całej Polsce. Do niektórych z nich muszę sam zawieźć towar. Niektórzy przyjeżdżają do nas na giełdę. Muszę przyznać, że w Polsce trudno jest sprzedać kwiaty, jeśli nie ma się stałych i sprawdzonych odbiorców. I tak jak wspominałem wcześniej, pomoc państwa, dla nas producentów, jest znikoma.

Redakcja: Jakie są najpopularniejsze odmiany gerber?

Elżbieta Otomańska: W kwestii popularności raczej operuje się kolorami, ale świadomość klientów na temat odmian z roku na rok jest coraz większa. Najlepiej sprzedaje się jasny róż, natomiast w tym roku modne były też odcienie fioletu, szczególnie tego ciemniejszego. Od lat popularne są białe i kremowe gerbera. Kiedyś uprawialiśmy około 80 odmian gerber, a teraz około 40. Współpraca z hurtowniami zmu-

siła nas do tego, by mieć mniej odmian, ale więcej danego koloru.

Konrad Otomański: Musimy się jednak starać, aby były różne kolory i by zadowolić klienta jakością oraz różnorodnością naszych kwiatów. Kilka lat temu, chcąc urozmaicić naszą uprawę, dałem namówić się producentowi na specyficzny czerwony kolor kwiatostanu. Niestety po dwóch miesiącach kwitnienia, musieliśmy wyrzucić wszystkie rośliny, bo nie mogliśmy się z nimi uporać. Były bardzo pełne, kolor pochodzący pod bordo wydawał się bardzo ładny i oryginalny, ale tylko przy świetle dziennym. Na giełdzie, gdzie są świetlówki oraz przy sztucznym świetle, końcówki płatków wydawały się czarne, a kwiaty wyglądały po prostu jakby były stare. I takie historie się zdarzają.

Redakcja: Kiedy dostajemy bukiet kwiatów jest on piękny dwa-trzy dni, a potem zaczyna marnieć. Jak żywotne są gerbera? I co zrobić, żeby były piękne jak najdłużej?

Konrad Otomański: Kwiaty po wycięciu powinny być żywotne około 3 tygodni. Oczywiście muszą mieć w miarę chłódno. Co 2-3 dni zmieniamy wodę w wazonie i zalewamy nią tylko końcówki łodyg, a także systematycznie przycinamy i myjemy wazon, np. przy okazji wymiany wody. By kwiaty zachowały dłużej swoje piękno, można dodać do wazonu dosłownie kropkę chloru, aby spowolnić procesy gnilne i rozwój bakterii.

Redakcja: Czy gerbera można uprawiać w domu?

Elżbieta Otomańska: Są odmiany miniaturowe, coraz częściej spotykane w sklepach. Powinno się je podlewać od dołu, od korzeni, ponieważ przy łodydze mogą przegnić i wtedy kwiat marnieje. Przekwitnięte kwiaty oczywiście usuwamy.

Redakcja: Tyle kwiatów, prawdziwa łąka w państwa szklarni, dobijają się do niej pszczoły?

Konrad Otomański: (śmiech) Nie, pszczoł tu nie ma, jakoś się nie skusiły. Gerbera nie pachną. Raczej spotykamy się z innymi „wielbicielami”. Na szczęście mamy biologiczną ochronę, pożyteczne owady, które niszczą szkodniki. Nie używamy też chemii na przędziorka, bo zabilibyśmy pożyteczne owady.

Redakcja: A jakie kwiaty kupuje pan swojej żonie?

Konrad Otomański: (śmiech) Żona kocha gerbera ale uwielbia też frezie, ponieważ przypominają jej lata szkolne, właśnie wtedy, kiedy się poznawaliśmy.

Redakcja: Dziękuję za rozmowę.

Znaczenie bioasekuracji w ochronie zdrowia stad świń

Efektywna produkcja świń uzależniona jest w decydującym stopniu od statusu zdrowia stada już w momencie tworzenia. Utrzymanie takiego stada na wysokim poziomie zdrowotnym przez dłuższy czas wymaga od właściciela zwierząt niemało wysiłku we wdrażaniu, a następnie w konsekwentnym przestrzeganiu zasad biobezpieczeństwa (biosecurity), a od lekarza opiekującego się zwierzętami znajomości statusu zdrowotnego fermy i stosownie do tego ustalenia, a następnie stosowania odpowiedniego programu profilaktycznego, opartego na szczepionkach jak również prowadzenia właściwej izolacji i aklimatyzacji w odniesieniu do świń nowo wprowadzanych.

Lokalizacja fermy

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o długoterminowym utrzymaniu wysokiego i stabilnego statusu zdrowotnego świń w danym obiekcie jest jego usytuowanie. Obiekty zlokalizowane w rejonie dużego zagęszczenia świń są przez cały czas narażone na ryzyko zawleczenia chorób zakaźnych. Powszechnie uważa się, że odległość 3-5 km od najbliższego skupiska świń jest wystarczająca. W dużym stopniu jest to uzależnione od ukształtowania terenu. Ferma usytuowana w terenie górzystym czy w rejonie o dużym zalesieniu jest z epizootologicznego punktu widzenia bezpieczniejsza od tej, zlokalizowanej na otwartej równinie. Kolejnym ważnym elementem jest liczba oraz wielkość chlewni świń umiejscowionych w najbliższym sąsiedztwie. Zdecydowanie większe zagrożenie stanowi często jedna duża ferma niż kilka małych gospodarstw.

Znaczenie odpowiedniego pod względem epizootologicznym usytuowania ferm trzody chlewnej związane jest z możliwością przenoszenia niektórych czynników zakaźnych drogą powietrzną. Chociaż w ostatnim czasie możliwość przenoszenia zakażeń tą drogą jest dość mocno kwestionowana, szczególnie przez badaczy amerykańskich, to nie należy jej jednak nie doceniać. Do patogenów, które mogą być przenoszone drogą powietrzną zaliczyć należy wirus choroby Aujeszkiego, grypy świń oraz PRRS. Znaczenie drogi powietrznej (aerogennej) w rozprzestrzenianiu chorób bakteryjnych jest znacznie mniejsze. *Mycoplasma hyopneumoniae* może być przenoszona na odległość 1-2 km, ale szczególnie w terenie o bardzo dużej koncentracji świń. Takie drobnoustroje chorobotwórcze jak *Actinobacillus pleuropneumoniae* czy *Pasteurella multocida* mogą być przenoszone drogą powietrzną na odległość kilku-kilkudziesięciu metrów.

Oprócz wiatru ważną rolę w rozprzestrzenianiu chorób zakaźnych odgrywają myszy, szczury, muchy i ptaki. Wykazano, że gryzonie przenoszą szereg różnych patogenów, w tym m.in. *salmonelle*, zarazki *Brachyspira* (*Serpulina*) *hyodysenteriae*, *leptospyry*, *Toxoplasma gondii*. Bardzo ważnym wektorem w roznoszeniu wielu chorobotwórczych

zarazków dla świń są różnego typu owady (mucha domowa, komar, kleszcz). Wymienioną drogą może być przenoszony wirus PRRS, TGE, *Streptococcus suis*, wirus choroby Aujeszkiego, pomoru klasycznego czy nawet pomoru afrykańskiego świń. W rozprzestrzenianiu wirusa TGE ważną rolę odgrywają ptaki (szpaki).

Jednym z możliwych ogniw w łańcuchu szerzenia się zakażeń, często nie docenianym jest ubranie, obuwie oraz różnego rodzaju przesyłki wnoszone na teren fermy bez uprzedniej dezynfekcji, przynajmniej powierzchni zewnętrznych. Udokumentowany został fakt przenoszenia tą drogą wirusa PRRS oraz TGE. Z punktu widzenia biobezpieczeństwa, fermy świń powinny być zlokalizowane z dala (>500 m) od głównych dróg publicznych, a także z dala od rzeźni, zakładów utylizacyjnych itp.

Kontrola transportu

Kolejnym bardzo istotnym elementem w ramach zabezpieczenia przeciwepizootycznego jest właściwie zaprojektowane i zlokalizowane miejsce załadunku i wyładunku zwierząt (rampa). Są niezbita dowody na to, że środki transportowe jak i ich kierowcy stanowią główne ryzyko zawleczenia chorób zakaźnych do fermy. Należą do nich *Actinobacillus pleuropneumoniae*, *Streptococcus suis*, *salmonelle*, *Brachyspira hyodysenteriae* oraz wirus PRRS. Szczególnie dużym zagrożeniem są pojazdy przewożące świnię do zakładów mięsnych. Środki transportowe, po każdym odbytych transporcie szczególnie do rzeźni powinny być dokładnie umyte i wydezynfekowane. Dotyczy to także kierowców, którzy do każdego załadunku powinni zmieniać buty i kombinezony, a podłoga kabiny samochodu także powinna być dezynfekowana. Miejsce załadunku zwierząt powinno składać się z części czystej (od strony fermy) oraz części brudnej (od strony środka transportowego). Świnię, które raz zetknęły się z częścią brudną, w żadnym wypadku nie mogą wrócić do jednostki produkcyjnej. Po każdym załadunku/wyładunku zwierząt rampa powinna być dokładnie wymyta i wydezynfekowana. Przestrzeganie zasad bioasekuracji ma szczególne uzasadnienie w rejonach o niskiej koncentracji świń lub w przypadku ferm zarodowych. Na terenach o bardzo intensywnej produkcji świń, takich jak np. południowo-wschodnia część Holandii i sąsiadujące z nią Niemcy czy Dania, poszczególne obiekty hodowlane są tak blisko siebie usytuowane, że prawie niemożliwym jest uniknięcie wielu wzajemnych zakażeń.

Kontrola ludzi

Sposób przemieszczania się ludzi pomiędzy gospodarstwami jak również w ramach jednego obiektu jest jednym z ważniejszych elementów systemu zabezpieczenia przeciwepizootycznego fermy. Pracownicy zatrudnieni w danym gospodarstwie powinni być dokładnie zaznajomieni z zasadami bioasekuracji. Nie powinni oni mieć

kontakty z żadnymi innymi świnią, poza tymi na fermie. Na teren jednostki hodowlanej powinni wchodzić po wcześniejszym wzięciu prysznic i całkowitej zmianie odzieży. Wizyty gości należy ograniczyć do minimum. Podobnie jak regularni pracownicy, przed wejściem do fermy zobowiązani są wziąć prysznic i zmienić odzież. Jeśli brak jest w danym obiekcie możliwości skorzystania z prysznic to bezwzględnie powinna być udostępniona odzież oraz buty, przeznaczone tylko do użytku fermowego. Powinno być także dostępne naczynie ze środkiem dezynfekcyjnym do mycia rąk. Nie powinni być wpuszczani do obiektu hodowlanego ludzie, którzy w ciągu ostatnich 1-3 dni wizytowali inne fermy lub rzeźnie. Obowiązek brania prysznic oraz zmiany odzieży jak również 1-3-dniowa przerwa między ostatnim kontaktem ze świnią jest już coraz częściej praktykowana w dużych fermach w kraju, a jako rutyna w wielu krajach Europy Zachodniej i Stanach Zjednoczonych.

We wszystkich fermach PIC podstawowym obowiązkiem każdej osoby, wchodzącej na fermę jest wzięcie prysznic i zmiana odzieży oraz ścisłe przestrzeganie przerwy między ostatnim kontaktem ze świnią.

Zabezpieczenia na terenie fermy

O ile nie możemy mieć żadnego wpływu na lokalizację już istniejącej fermy, jej sąsiedztwo czy potencjalną możliwość zakażenia stada drogą aerogenną o tyle jesteśmy w stanie kontrolować warunki bioasekuracji wewnątrz jednostki produkcyjnej, a szczególnie te dotyczące przemieszczania się ludzi, mogących być istotnym wektorem w mechanicznej transmisji wszelkich patogenów świń.

Jednym z istotnych elementów w tym zakresie jest możliwość odkażania obuwia (wanierek) przy przechodzeniu z jednego sektora produkcji do drugiego. Jednakże warunkiem skuteczności takiego postępowania jest stopień aktywności środka dezynfekcyjnego. Należy pamiętać, że obecność zanieczyszczeń organicznych (kał) obniża znacznie lub ogranicza do minimum jego skuteczność. Dlatego też przed zanurzeniem butów w roztworze dezynfekcyjnym wcześniej powinno się je dokładnie oczyścić (umyć) z pozostałości kału i ewentualnie innych zanieczyszczeń. W przeciwnym bowiem razie stosowanie wanierek do odkażania obuwia mija się z celem. Do dezynfekcji butów może być użyty Virkon, Roccal –D, Rapicyd, soda żrąca i wiele innych środków dezynfekcyjnych.

Utrzymanie reżimu sanitarno-higienicznego na fermie (dezynfekcja, dezynsekcja, deratyzacja) jest nieodzownym elementem w ochronie zdrowia zwierząt.

Zasadniczym zabezpieczeniem przeciwepizootycznym jest ogrodzenie, uniemożliwiające wchodzenie na teren fermy niepożądanych ludzi oraz zwierząt domowych i dzikich.

Pleuropneumonia w stadach świń

praktyczne aspekty zwalczania choroby

Pleuropneumonia świń jest bardzo groźną, zakaźną i zaraźliwą chorobą świń powodującą bardzo duże straty w chowie i hodowli świń zarówno poprzez upadki (do 30%) jak i bardzo duże koszty leczenia.

Czynnikiem zakaźnym powodującym chorobę jest *Actinobacillus pleuropneumoniae*, gram ujemna, beta hemolityczna pałeczka wrażliwa na czynniki środowiska i środki dezynfekcyjne. W obrębie gatunku wyróżniamy 15 serotypów oraz 2 biotypy:

I – NAD zależny do którego należą serotypy 1 – 13 i

II – NAD niezależny do którego należą serotypy 14 i 15.

Każdy z serotypów w trakcie rozwoju zakażenia wydziela 1 lub 2 spośród 3 toksyn (Apx I, Apx II, Apx III), które powodują zmiany patologiczne w układzie oddechowym głównie w płucach gdzie dochodzi do namnożenia się zarazka. Każdy z serotypów w trakcie rozwoju choroby wydziela także toksynę 4 (Apx IV), która jest wykrywana w badaniach serologicznych w ramach monitoringu. Świnie ozdrowieńcy są nosicielami zarazka w migdałkach. W obrębie każdego serotypu możemy mieć do czynienia zarówno z mało jak i z bardzo zjadliwymi szczepami, z czego wynika różny przebieg choroby w różnych stadach z tym samym serotypem.

Choroba przebiega w formie ostrej, podostrej i podklinicznej. Forma ostra, którą spotykamy najczęściej objawia się nagłym pojawieniem się silnej duszności, podwyższonej ciepłoty wewnętrznej ciała (41 – 42,2st.C) i upadkami. U padłych świń widać krwisto-pienisty wyciek z nosa, siną pręgę dolnej części ciała świni oraz guzowate, z włóknikowym wysiękiem, zmiany w płucach najczęściej w płatach przeponowych ale nie tylko. W formie podostrej można zauważyć tylko kaszel z niewielkimi upadkami i niewielkimi zmianami w płucach. Forma podkliniczna przebiega bezobjawowo ale w momencie pojawienia się stresora grozi wybuchem choroby. Chorują świny w różnym wieku. Zakażenie przebiega na drodze kropelkowej przez nos. Źródłem są świny nosiciele oraz sąsiednie stada czy chlewnie w których mamy wybuchy choroby. *Actinobacillus pleuropneumoniae* jest zarazkiem bezwzględnie chorobotwórczym.

Rozpoznanie choroby stawiamy na podstawie dosyć charakterystycznych objawów klinicznych oraz sekcyjnych. Bardzo ważne jest badanie laboratoryjne zarówno jeśli chodzi o serotypowanie jak i antybiogram. Serotypowanie pozwala nam na dobór właściwej szczepionki a antybiogram na zastosowanie właściwego leczenia antybiotykowego, zwłaszcza wobec obserwowanej narastającej oporności na powszechnie stosowane antybiotyki.

W rozpoznaniu różnicowym należy brać pod uwagę:

- 1) Pasteurellozę
- 2) Streptokozę
- 3) Chorobę Glassera

Jednocześnie muszą zaznaczyć, że brak wyniku pozytywnego badania laboratoryjnego może być obciążone błędem.

Po wybuchu choroby bardzo istotny jest czas reakcji ho-

downicy i lekarza weterynarii, co pozwala zmniejszyć straty. Stado bez objawów pleuropneumonii może po kilku godzinach wykazywać bardzo silną duszność i gorączkę oraz pojedyncze upadki. Przyjętą w takich sytuacjach metodą jest podanie świnom z objawami antybiotyku w iniekcji wraz z preparatami przeciwgorączkowymi i przeciwzapalnymi, podając jednocześnie antybiotyk w wodzie do picia. Długość podawania antybiotyku per os zależy od szybkości ustępowania objawów chorobowych ale wydaje się, że należy to robić przez 10 – 14 dni pozwalając stadu na powrót do zdrowia klinicznego. W trakcie podawania antybiotyku rozsądne wydaje się zaszczepienie świń szczepionką dobraną do stwierdzonego serotypu oraz ewentualnego zagrożenia z zewnątrz. W przypadku gdy nie znamy serotypu należy stosować szczepionki toksoidowe, które teoretycznie powinny ograniczać straty bez względu na serotyp. W pleuropneumonii nie ma odporności krzyżowej. Świnie, które przechorowały zakażenie jednym serotypem są całkowicie wrażliwe na zakażenie innym serotypem a więc w trakcie szczepienia należy brać pod uwagę także zagrożenie ze strony sąsiednich chlewni. Konieczne jest 2-krotne szczepienie co pozwala uzyskać dłuższą trwającą odporność. W praktyce zdarza się jednak, że pomimo 2-krotnego szczepienia uzyskana odporność zabezpiecza stado przez okres ok. 6-ciu tygodni. W związku z tym, w niektórych stadach zalecane jest 3-krotne szczepienie (M.Gotchalk). Metoda stosowania tylko antybiotyków (bez szczepienia) w trakcie leczenia pleuropneumonii wydaje się niewłaściwa z punktu widzenia narastania oporności na antybiotyki a także ciągłych nawrotów choroby. Jest także bardziej kosztowna.

Dosyć często zdarza się zakażenie stada kilkoma serotypami App.

Na przebieg choroby duży wpływ mają czynniki dodatkowe (stresory) jak:

- 1) warunki panujące w chlewni – temp., wilgotność, przeciągi itd.
- 2) zagęszczenie
- 3) mieszanie stad
- 4) inne patogeny – PRRSV, PCV2, Mhyo itp.

W trakcie badań własnych wykazano bardzo istotny wpływ zakażenia PRRSV na gradację przebiegu i częstość wybuchów pleuropneumonii w stadach świń. Analogicznie bardzo dużą poprawę uzyskano po szczepieniu p/PRRSV szczepionką żywą w stadzie podstawowym (lochy i prosięta) a mało znaczącą po szczepieniu warchlaków importowanych.

Actinobacillus pleuropneumoniae jest wrażliwy na szereg antybiotyków ale narastająca stale oporność wskazuje, że należy stosować antybiotyki wg antybiogramu, we właściwych dawkach i odpowiednio długi czas. Antybiotykami pierwszego rzutu są nadal beta-laktamy a w dalszej kolejności florfenikol, chinolony, tetracykliny, makrolidy, tilmikozyna, sulfonamidy ale skuteczność należy oceniać na bieżąco w trakcie prowadzenia leczenia.

Mamy wiele szczepionek p/pleuropneumonii które możemy podzielić na:

- 1) toksoidowe (podjednostkowe) – zawierające toksoidy Apx I, Apx II, Apx III
- 2) bakteryjne – zawierające całe bakterie zabite lub elementy ściany komórkowej
- 3) mieszane

W sytuacji kiedy w stadzie stwierdzamy serotypy do których nie możemy dopasować szczepionki pozostaje zastosowanie szczepionki toksoidowej lub zrobienie autoszczepionki oraz ocena efektów jej działania w pewnym okresie czasu.

Należy pamiętać, że NAJLEPSZA jest ta szczepionka, która działa!

W trakcie obsługi stad stwierdzałem następujące serotypy 1, 2, 5, 6, 9, 12 oraz serotypy gdzie reakcje krzyżowe nie pozwalały na określenie jednego serotypu jak 3-6-8. Inne reakcje krzyżowe to 4-7, 1-9-11. Nie należy mylić tych faktów z odpornością krzyżową.

W sytuacjach zagrożenia należy wprowadzić szczepienia wyprzedzające a w stadach macior program szczepień. Maciory należy szczepić 2 – 3 tygodnie przed porodem najlepiej szczepionką bakteryjną aby ograniczyć nosicielstwo zarazka w migdałkach. Odporność siarowa w zależności od wieku czynników trwa ok. 56 dni stąd prosięta należy pierwszy raz szczepić po ukończeniu 8 tyg. życia (7 – 9 tyg.). Należy pamiętać także aby wszystkie prosięta były w tym samym wieku aby uzyskać poprawne efekty. Konieczne jest 2-gie szczepienie! Loszki wprowadzane z zewnątrz muszą na kwarantannie być także 2-krotnie zaszczepione. W połączeniu z właściwym zarządzaniem powinna nastąpić stabilizacja stada. Ze względu na nosicielstwo zarazka w migdałkach uwolnienie stada macior od zarazka wydaje się bardzo trudne jeśli nie niemożliwe.

Postępowanie opisane powyżej dotyczy sytuacji w której stwierdzamy pleuropneumonię w stadzie i musimy podjąć działania zmierzające do opanowania sytuacji. Nie są to jedyne działania o których należy pamiętać. Podstawowe zasady postępowania w stadach jak cpp – cpp, dokładne mycie i dezynfekcja, zakup warchlaków wolnych od App, nie mieszanie stad (tzw. taśma), itd. muszą być bezwzględnie przestrzegane. W przypadku dużego zagęszczenia produkcji na pewnym obszarze należy podjąć trud rozmowy z sąsiadami w celu podjęcia wspólnych działań zmierzających do uwolnienia terenu z App.

Actinobacillus pleuropneumoniae jest zarazkiem dosyć dobrze poznanym ale pomimo tego nadal bardzo wiele jeszcze jest do wyjaśnienia. Jest jednocześnie nieprzewidywalny i potrafi sprawiać bardzo duże kłopoty. Koszty ponoszone na doprowadzenie stada do stabilności i w dalszym wymiarze czasowym utrzymanie tej stabilności świadczą o fakcie, że jest to bardzo groźna i trudna choroba świń.

lek. wet. Krzysztof Pająk, specjalista ds. chorób trzody chlewnej

Prywatna praktyka w Grabicy

PAKIET „BEZPIECZNA ZAGRODA”

Pakiet „Bezpieczna Zagroda” przygotowany przez Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych „TUW” zapewni kompleksową ochronę ubezpieczeniową Rolnikom i osobom prowadzącym gospodarstwa rolne.

Podstawowa część pakietu umożliwia ubezpieczenie budynków mieszkalnych i gospodarczych od pożaru i innych zdarzeń losowych, czyli od skutków: deszczu nawalnego, dewastacji, dymu i sadzy, fali ponaddźwiękowej, gradu, katastrofy budowlanej, lawiny, osuwania się ziemi, pożaru, przepięcia, silnego wiatru, śniegu i lodu, trzęsienia ziemi, uderzenia pioruna, uderzenia pojazdu, upadku statku powietrznego, wybuchu, zalania, zapadania się ziemi i opcjonalnie – od powodzi. **Ubezpieczenie mienia od ognia i innych zdarzeń losowych oprócz wymienionych rodzajów ryzyk obejmuje także szkody będące bezpośrednim następstwem upadku drzew, słupów, latarni, kominów, masztów i innych budowli. Przez upadek rozumiemy przewrócenie się w całości lub oderwanych części na ubezpieczone mienie.**

Rolnicy, którzy ubezpieczają budynki realizując obowiązek wskazany w Ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 roku mogą rozszerzyć zakres ochrony o ryzyka nieuwzględnione w Ustawie oraz ubezpieczyć budynki o powierzchni poniżej 20 m², które nie podlegają ubezpieczeniu obowiązkowemu. Ochroną ubezpieczeniową mogą zostać objęte pozostałe składniki gospodarstwa rolnego: budowle, ruchomości domowe i stałe elementy wykończeniowe.

TUW „TUW” przygotowało trzy warianty ubezpieczenia mienia związanego z prowadzeniem gospodarstwa rolnego:

- **siedlisko** obejmie ochroną ubezpieczeniową: ziemio-plody, sprzęt rolniczy oraz materiały i zapasy – na terenie siedliska oraz zwierzęta gospodarskie na terenie gospodarstwa rolnego;
- **gospodarstwo** to ochrona ubezpieczeniowa dla ziemio-plodów, sprzętu rolniczego, materiałów, zapasów oraz zwierząt gospodarskich na terenie gospodarstwa oraz
- **wariant pełny** to zakres analogiczny jak w wariantcie gospodarstwo z dodatkową ochroną ubezpieczeniową sprzętu rolniczego w trakcie prac polowych poza terenem gospodarstwa rolnego.

Pakiet umożliwia objęcia ochroną ubezpieczeniową od kradzieży z włamaniem i rabunku ruchomości domowych, a także zwierząt gospodarskich z budynków gospodarczych. Istnieje możliwość ubezpieczenia od kradzieży zewnętrznych elementów wykończeniowych budynku mieszkalnego i rozboju ulicznego poza miejscem ubezpieczenia. Zawarcie umowy ubezpieczenia w zakresie od kradzieży z włamaniem i rabunku uwarunkowane jest spełnieniem wymagań dotyczących zabezpieczeń przeciwkradzieżowych wskazanych w ogólnych warunkach. Ubezpieczeniem mogą zostać również objęte szczyby i przedmioty szklane od stłuczenia, w tym także kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne. W ramach sumy ubezpieczenia TUW „TUW” do wskazanego limitu zwróci koszty akcji ratowniczej, zabezpieczenia mienia po szkodzie, czy odtworzenia zniszczonej dokumentacji technicznej.

Istotną częścią pakietu „Bezpieczna Zagroda” jest ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu prywatnym. Jeśli zastanowić się od jakich szkód chroni nas to ubezpieczenie, to lista ewentualnych zdarzeń, które objęte są ochroną ubezpieczeniową nie jest wcale krótka. Związane są one najczęściej z odpowiedzialnością za

dzieci, posiadania: zwierząt, nieruchomości, czy mienia ruchomego, a także czynności w życiu prywatnym. Najczęściej zgłaszane są szkody, powstałe z udziałem psa, który nie jest wykorzystywany użytkowo w gospodarstwie rolnym, czyli trzymany w domu dla przyjemności zabawy z dziećmi (np. yorki, jamniki, chihuahua), czy też z zamiłowania właścicieli do myślistwa (np. wyżły, labradory, czy ogary). Ta część pakietu chroni Ubezpieczonego w przypadku roszczeń osób trzecich, jest także uzupełnieniem ochrony ubezpieczeniowej dla rolnika realizującego ustawowy obowiązek zawarcia ubezpieczenia OC z tytułu posiadania gospodarstwa rolnego.

Towarzystwo obejmie ochroną ubezpieczeniową także odpowiedzialność cywilną osób wykonujących usługi koszenia kombajnem. Ubezpieczenie ochrony prawnej zapewni Ubezpieczonemu i jego osobom bliskim zwrot kosztów reprezentacji prawnej w postępowaniach sądowych i administracyjnych, w przypadkach określonych w umowie ubezpieczenia.

Kolejną ważną częścią pakietu jest ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków właściciela gospodarstwa oraz innych wskazanych imiennie osób. Gdy zdarzy się wypadek, uzyskane świadczenie z pewnością przyczyni się do poprawy jakości leczenia czy rehabilitacji. Tabela urazów ciała zawarta w ogólnych warunkach, w sposób jednoznaczny określa należną kwotę świadczenia. Jednym z dodatkowych świadczeń jest wypłata dziennej diety za pobyt w szpitalu w skutek nieszczęśliwego wypadku oraz zwrot kosztów nabycia protez i środków pomocniczych. W przypadku śmierci Ubezpieczonego wskutek nieszczęśliwego wypadku Towarzystwo wypłaca świadczenie w wysokości sumy ubezpieczenia.

W przypadku, gdy została zawarta umowa ubezpieczenia obejmująca ochroną budynki lub mienie od pożaru i innych zdarzeń losowych, Ubezpieczony może nie później niż do końca maja zawnioskować o ubezpieczenie głównych pól zbóż i rzepaku od pożaru i roślin okopowych uprawianych na paszę od gradobicia.

Pakiet „Bezpieczna Zagroda” daje też możliwość rozszerzenia ochrony o dodatkowe ryzyka, takie jak: szkody spowodowane przenikaniem wody z gruntu, zwrot kosztów poszukiwania przyczyny szkody, ubezpieczenie nakładów inwestycyjnych, mienia w ogrodzie i na tarasie w ubezpieczonej posesji, czy szkody spowodowane przez dzikie zwierzęta.

Dla osób wyjątkowo przezornych proponujemy ubezpieczenie kosztów wynajmu lokalu lub pomieszczeń zastępczych, gdy ubezpieczony budynek lub lokal w wyniku wystąpienia zdarzenia ubezpieczeniowego nie będzie się nadawał się do zamieszkiwania lub użytkowania. Zainteresowani, mają możliwość ubezpieczenia także przenośnego sprzętu elektronicznego poza miejscem ubezpieczenia od utraty, zniszczenia lub uszkodzenia wskutek wskazanych w klauzuli zdarzeń losowych, jak również od kradzieży z włamaniem i rozboju.

Towarzystwo przygotowało również ofertę dla prowadzących gospodarstwa agroturystyczne. Zakres umowy obejmuje ubezpieczenie OC z tytułu świadczenia usług agroturystycznych z możliwością rozszerzenia odpowiedzialności o szkody związane ze świadczeniem usług takich jak: nauka

jazdy konnej, wypożyczalnia rowerów, czy sprzętu pływającego, wyciągu narciarskiego lub turystyki konnej, w tym przewożenia osób pojazdami konnymi. Ochroną ubezpieczeniową objęte zostają także szkody wyrządzone w mieniu turystów oraz szkody na osobie poniesione w związku ze spożyciem oferowanej żywności oraz następstw nieszczęśliwych wypadków.

W pakiecie przygotowano ofertę dla pszczelarzy - ubezpieczenie uli pszczelich i pszczół od wskazanych zdarzeń, czyli deszczu nawalnego, gradu, lawiny, osuwania się ziemi, pożaru, silnego wiatru, uderzenia pioruna, upadku statku powietrznego, wybuchu i powodzi. Ochrona może być rozszerzona o ryzyko dewastacji i kradzieży. Sumę ubezpieczenia stanowi łączna wartość ula z wyposażeniem, pszczołami i miodem. Dopełnieniem oferty pszczelarskiej jest ubezpieczenie pszczół od padnięcia wskutek zatrucia środkami ochrony roślin oraz odpowiedzialność cywilna z tytułu posiadania pasieki.

Pakiet „Bezpieczna Zagroda” daje również możliwość ubezpieczenia domu letniskowego wraz z jego wyposażeniem od zdarzeń losowych i kradzieży z włamaniem. Pakiet zabezpiecza przed ponoszeniem kosztów naprawy cmentarnych nagrobków, uszkodzonych w wyniku zdarzeń losowych i dewastacji.

Umowę można zawrzeć na rok, dwa lub trzy lata, ale również na okres kilku miesięcy. Korzyści z zakupu polisy pakietowej, to szeroka i różnicowana ochrona ubezpieczeniowa indywidualnie dopasowana do oczekiwań i możliwości finansowych Ubezpieczonego. Towarzystwo przewidziało w ramach pakietu wachlarz zniżek udzielanych w zależności od okresu na jaki został zawarty, liczby wykupionych ryzyk, przynależności do ZWC oraz stażu członkowskiego. TUW „TUW” jest partnerem w ogólnopolskim programie Karty Dużej Rodziny i ubezpieczającym się posiadaczom kart oferuje dodatkową 30% zniżkę.

Zachęcając zatem Państwa do skorzystania z oferty Towarzystwa, zapraszamy do zapoznania się z jej szczegółami w jednostkach terenowych Towarzystwa lub u naszych Przedstawicieli.

Oprac. JPB

TOWARZYSTWO
UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH
T U W

**Zapraszamy do naszego Biura i Oddziałów.
Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych „TUW”
Biuro Regionalne w Łodzi
ul. Swojska 4, 91-342 Łódź
tel. 42 640-69-80
e-mail: lodz@tuw.pl www.tuw.pl**

* Informacja stanowi materiał promocyjny Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych „TUW” z siedzibą w Warszawie 02-793, ul. H. Raabego 13.

ŚWIEŻE I ZDROWE BO ZE ZJAZDOWEJ

Opakowania w nowej roli - aktywna ochrona naszej żywności

Spośród wielu funkcji jakie spełniają opakowania najbardziej oczywistą jest funkcja ochronna. Opakowania zapewniają produktom żywnościowym ochronę przed niekorzystnym wpływem wielu czynników, a także utrzymanie pełnej wartości odżywczej i trwałości.

Żywność jest szczególnym przypadkiem produktu, ponieważ tuż po wyprodukowaniu rozpoczyna się jego psucie. W żywności zachodzą procesy fizjologiczne, mikrobiologiczne, przebiegają reakcje chemiczne i biochemiczne. Duża wilgotność powoduje zbrzydlanie się produktów sypkich np.: mleka w proszku, utratę chrupkości ciastek, ale przede wszystkim przyspiesza wiele reakcji i sprzyja rozwojowi drobnoustrojów. Wysoka zawartość tlenu obecnego wewnątrz opakowania powoduje jęczenie tłuszczów stałych i olejów, degradację witamin i barwników, a dla wielu mikroorganizmów wolny tlen jest niezbędny w procesie oddychania. Należy zaznaczyć, że warunki beztlenowe nie zawsze są korzystne w przechowywaniu żywności. Część mikroorganizmów rozwija się tylko w warunkach pozbawionych tlenu. Obecność tlenu jest również wskazana podczas pakowania owoców, w których podczas przechowywania zachodzi oddychanie tlenowe. Procesy psucia się żywności powstrzymywane są podczas utrwalania żywności. Nie mniej istotne jest jednak właściwe opakowanie i warunki przechowywania produktu. Choć opakowanie stanowi barierę dla wielu niekorzystnych czynników, to mogą one występować w otoczeniu produktu, bo zostają zamknięte wraz z nim podczas pakowania. Drobnoustroje znajdują się na powierzchni produktów żywnościowych, a tlen jest obecny w powietrzu atmosferycznym. Stosuje się wiele rozwiązań mających na celu usunięcie, lub zmniejszenie zawartości tego gazu. Jednym z nich jest pakowanie próżniowe. Metody tej nie można jednak zastosować do wszystkich produktów, gdyż podciśnienie może spowodować ich uszkodzenie (np. produkty kruche). Pakowanie próżniowe nie powoduje także całkowitego usunięcia tlenu – w opakowaniu może pozostawać do 5% jego początkowej zawartości. Lepszą ochronę produktom żywnościowym zapewnia pakowanie w atmosferze modyfikowanej (MAP, ang. modified atmosphere packaging). W metodzie tej podczas pakowania usuwa się powietrze atmosferyczne zastępując je odpowiednio dobraną mieszaniną gazów. Najczęściej stosuje się mieszaninę azotu i dwutlenku węgla. W przypadku produktów mięsnych, podobnie jak owoców, obecność tlenu jest jednak wskazana, gdyż pozwala na utrzymanie właściwej barwy mięsa.

Dobór systemu pakowania i składu atmosfery dobierany jest indywidualnie dla poszczególnych produktów. Skład atmosfery wewnątrz opakowania bardzo często ulega zmianie podczas przechowywania. Mają na to wpływ nie tylko procesy zachodzące w żywności (np. oddychanie) - tlen, dwutlenek węgla, a nawet para wodna mogą przenikać przez materiał opakowaniowy. Mogą więc opuszczać opakowanie, ale także dostawać się do niego z zewnątrz. Trudno więc o utrzymanie warunków optymalnych dla produktu. Mogą w tym pomóc innowacyjne opakowania nowej generacji. Są to takie systemy, które aktywnie zmieniają warunki panujące wewnątrz opakowania. Pozwalają na oddziaływanie składników wchodzących w skład opakowania z żywnością lub środowiskiem otaczającym żywność kontrolując jakość produktu. Noszą one nazwę opakowań aktywnych.

Aktywne opakowania mogą zawierać dodatki w formie małych saszetek zawierających substancję czynną, może ją zawierać sam materiał opakowania np. folia. Dodatki te kontrolują warunki wewnętrzne, poprzez emitowanie substancji o korzystnym wpływie lub absorbowanie, tych które niekorzystnie oddziałują na produkt. Ze względu na sposób działania wyróżnia się więc pochłaniacze i emitery.

Pochłaniacze mają za zadanie na stałe usunąć niepożądane substancje z wnętrza opakowania. Wydzielają się z produktów mięsnych wyciek - niebędący oznaką zepsucia, ale zmniejszający atrakcyjność produktu - usuwa się stosując wkładki o właściwościach higroskopijnych. Regulować można także wilgotność względną w opakowaniach. Opracowano pochłaniacze wilgoci, które uaktywniają się dopiero po przekroczeniu określonej wartości wilgotności wewnątrz opakowania, co zapobiega wysuszeniu produktu.

Działanie najczęściej stosowanych pochłaniaczy tlenu oparte jest na utlenianiu żelaza. Tlen wchodzi w reakcje chemiczne, a tym samym zmniejsza się jego zawartość w opakowaniu. Jako dodatku aktywnego można także użyć kwasu askorbinowego, czyli witaminy C.

Podczas przechowywania owoce i warzywa wydzielają etylen. Jest to hormon odpowiedzialny za dojrzewanie roślin, a jego obecność w opakowaniu powoduje niekorzystne zmiany produktów, które są szczególnie wrażliwe na obecność tego gazu. Aby obniżyć zawartość etylenu stosuje się substancje, które mogą go absorbować lub utleniać.

Drugą grupą opakowań aktywnych są tzw. emitery. Takie opakowania zawierają substancje zdolne do migracji wewnątrz opakowania i opóźniania nieko-

rzystnych procesów.

Dzięki emiterym możliwe jest wzbogacanie atmosfery wewnątrz opakowania np. w CO₂. Gaz ten wykazuje działanie antybakteryjne, ale szybko przenika przez materiał opakowaniowy, a także rozpuszcza się w zawartej w produkcie wodzie i powinien być uzupełniany w celu zachowania odpowiedniego stężenia.

Wśród emiterym najliczniej reprezentowane są środki przeciwbakteryjne. Mogą one być wkomponowane lub naniesione na opakowanie. Substancjami aktywnymi mogą być naturalne związki o działaniu przeciwbakteryjnym np. olejki eteryczne i chitozan, które wykazują jednocześnie działanie przeciwtleniające.

Emitery często stosuje się w połączeniu z pochłaniaczami. Pochłaniaczowi tlenu może towarzyszyć emitery CO₂, który ubytek jednego gazu równoważy uwalnianiem drugiego. Zapobiega to zmniejszeniu ciśnienia wewnątrz opakowania i odkształceniu jego ścianek. Innym przykładem może być wkładka wchłaniająca wodę, a następnie uwalniająca CO₂.

Pochłaniacze i emitery zapachu mogą pochłaniać lub wydzielać substancje zapachowe maskujące woń wydzielającą się w opakowaniu lub wzmacniające naturalne aromaty zapakowanego produktu. Nieprzyjemny zapach może zostać w pewnym stopniu usunięty np. poprzez zastosowanie zeolitów, antyoksydantów, a nawet wkładek chłoniących wodę. Należy zwrócić uwagę, że w pewnych przypadkach użycie pochłaniaczy zapachów może wprowadzić konsumenta w błąd. Opakowania takie mogą neutralizować aldehydy i lotne aminy, które świadczą o psuciu się żywności.

Najczęściej dodatki aktywne występują w postaci saszetek i wkładek. Jednak najbardziej zaawansowane technologicznie jest wkomponowanie związków aktywnych w materiał opakowaniowy np. folię. Opakowania aktywne nie tylko poprawiają bezpieczeństwo produktu, ale też dbają o jego wygląd.

*dr Andrzej Czarniecki
Politechnika Łódzka*

Literatura: Opakowania aktywne i inteligentne. R. Cierpiszewski. UEP,

Poznań 2016

Innowacje w opakownictwie. A. Korzeniowski, M. Ankiel-Horna,

N. Czaja-Jagielska. UEP, Poznań 2011

Innowacje w opakowaniach żywności i napojów. N. Farmer. PWN,

Warszawa 2016

Zdjęcia: Pochłaniacz wody i emitery CO₂, pomona.pl

Łódzki Rynek Hurtowy Zjazdowa S.A.

ul. Budy 4 91-610 Łódź tel.: 42 650 87 02 marketing@zjazdowa.com.pl http://www.zjazdowa.com.pl

Stowarzyszenie Kobiet we Wrzeszczewicach

Stowarzyszenie Kobiet we Wrzeszczewicach ma długą i bogatą historię. Początki działalności sięgają okresu zakończenia II wojny światowej. W tych latach społeczność organizowała się spontanicznie, a kobiety podejmowały wiele inicjatyw mających na celu integrację środowiska wiejskiego i pielęgnowanie tradycji.

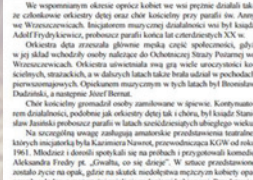
Właśnie wtedy, w tych trudnych latach powojennych, by ułatwić pracę i życie kobiet wiejskich, organizowano liczne kursy szycia i gotowania. Członkinie Koła Gospodyń Wiejskich we Wrzeszczewicach, chętnie dzieliły się własnymi doświadczeniami. Spotkania były także okazją do podtrzymywania więzi społeczeństwa wiejskiego i krzewienia kultury. Na szczególną uwagę zasługują amatorskie przedstawienia teatralne, których inicjatorką była pani Kazimiera Nawrot – przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich od 1961 roku.

KOBIETY WRZESZCZEWIC DAWAŁY PRZYKŁAD

Polozona w północno-zachodniej części gminy Łask wieś Wrzeszczewice posiada bogatą historię obrządkową i działalność społeczną mieszkańców, zwłaszcza w okresie międzywojennym oraz tuż po II wojnie światowej.

Na uwagę zasługuje działalność Koła Gospodyń Wiejskich, którego początki sięgają nawet czasy I wojny światowej. Wrzeszczewice było tu działalność nieprzerwaną i nieprerwaną. W okresie międzywojennym społeczność wiejska we Wrzeszczewicach organizowała się spontanicznie. Kobiety podejmowały wiele inicjatyw mających na celu integrację środowiska wiejskiego oraz podległości tradycji. Był to okres pracy i życia wiejskich gospodyń, organizowania kursów szycia, gotowania. Potęgome tu uczyły się sztuki odzieżowej i porządku w domu.

Współpracując z innymi organizacjami i stowarzyszeniami, kobiety prowadziły działalność kulturalną, ale po roku 1945 kobiety w sposób szczególny zwróciły się do Koła Gospodyń Wiejskich. Spotkania w tym czasie odbywały się w Szkole Podstawowej lub w domu strażackim.

nie zostało dobre przyjęcie przez obywateli miejscowości, gdzie amantki były przybył z wojny przesiedleńców.

Początek tego koła spotykały się w świątko kobiet, ostatki, doroczki wiejskie. Organizowały kursy, wycieczki do lasów i wycieczki kognitum-tyczne.

Od 1975 r. nowo przewodniczącą została Genowefa Gamorń, zastępczynią Hanna Wódek, a skarbniczką Maria Szymczak. Kasa była członkinią koła gospodyń od 1959 r. W roku 2012 na fundamencie KGW powstała Stowarzyszenie Kobiet Wrzeszczewic, którego prezesem została Bożenna Pietrzykowska.

Także obecnie podejmowanych jest wiele inicjatyw w celu integracji lokalnej społeczności i promowania kultury. Stowarzyszenie skupia ludzi i pasję i promuje wsi. Uczestniczy w wielu imprezach, m. in. w Festiwalu Róż, Świątkach Ziemi Łódzkiej, dorocznych gromadkach.

W tym roku Stowarzyszenie obchodziło 50-lecie działalności. Obecnie były władze powołano i gminne oraz przedsiębiorstwa, sprzyjających koła kobiet i oświatowych miejscowości oraz z Łasku. Na uczestniczący obecnie były również członkini dawnego koła pani Danuta Kałucka i Maria Szymczak. Na rzecz tych pań złożono podziękowania za darzenie działalności i krowienie lokalnej kultury w latach powojennych. Podziękowania złożono również na rzecz pani Krystyny Kuzmierskiej, która zawsze wspierała prace powołane w dziedzinie kultury.

Swoistym spotkaniem na poczekaniu Stowarzyszenia była spotkanie pani Marii Szymczak, która zaprosiła bardzo starą pamiątkę pamiątkową i dawny Hymn Kobiet.

A. Andrysiak, E. Andrysiak

dożynki wiejskie. Od 1975 roku inicjatorką wspomnianych działań była pani Genowefa Gamorń.

Na podwalinach KGW, 30 września 2011 roku, powstało

Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich we Wrzeszczewicach, którego prezesem została Bożenna Pietrzykowska. Panie działają bardzo prężnie, podejmowanych jest wiele inicjatyw w celu integracji lokalnych społeczności i promowania kultury. Wśród nich na uwagę zasługują spotkanie noworoczne z udziałem dzieci i młodzieży z miejscowej szkoły oraz władz gminy, zabawy tłustoczwartkowe, sobótkowe i ostatki. Stowarzyszenie jest także uczestnikiem większych im-

kulinarne w sołectwie Wrzeszczewice". Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich z Wrzeszczewic chętnie współpracuje z innymi stowarzyszeniami z terenu gminy oraz z Lokalną Grupą Działania „Dolina rzeki Grab” z Łasku. Stara się skupiać wokół siebie ludzi z pasją by kultywować stare tradycje i smaki oraz promować wieś Wrzeszczewice.

Specjalnie dla Czytelników miesięcznika „W NOWEJ ROLI” przygotowaliśmy przepis na „Drożdżowiec wrzeszczewicki”, ciasto, które na każdej imprezie zachwyci gości smakiem i aromatem!

DROŹDŻOWIEC WRZESZCZEWICKI

Składniki:

- 1 kg mąki
- 1 masło
- 10 dag drożdży
- 1 szklanka cukru
- 5 jajek
- bakalie (rodzynki, suszona morela, żurawina)
- 0,5 l mleka
- szczypta soli.

Zaczyn: około szklanki ciepłego mleka zamieszać z 1 łyżką mąki i 2 łyżkami cukru oraz pokruszonymi drożdżami, odstawić.

Kruszonka: 75 g mąki, 50 g cukru, 50 g masła – wymieszać i odstawić do lodówki

Sposób przygotowania: ubić jajka z cukrem, dodać ciepłe mleko z rozpuszczonym masłem oraz zaczyn z drożdży. Mąkę przesiać, dodać szczyptę soli i pokrojone bakalie. Ciasto wyrobić i pozostawić do wyrośnięcia. Wyrośnięte ciasto lekko wyrobić, włożyć do formy, posmarować roztrzepanym jajkiem, posypać kruszonką. Wstawić do piekarnika. Piec w temp. 120-150 stopni. Sprawdzić patyczkiem, czy jest gotowe.

Smacznego!

Bożenna Pietrzykowska

Młodzież i dorośli spotykali się na próbach i przygotowywali sztuki, m.in. komedię Aleksandra Fredry pt. „Gwałtu, co się dzieje?”. W sztuce przedstawione zostało życie na opak, gdzie na skutek niedołęstwa mężczyzn, kobiety opanowały władzę, a mężczyźni zajęli się zadaniami kobiecymi. Okazją do spotkań były również ostatki, święto kobiet, a także

prez: Festiwalu Róż Łaskiej, gminnych dożynek, Jarmarku Produktów Regionalnych - „Smaki Ziemi Łódzkiej”. Panie organizują wycieczki krajowe i zagraniczne oraz jednodniowe wyjazdy na wystawy rolniczo-ogrodnicze. Stowarzyszenie promując regionalne potrawy prowadziło wydarzenie pt. „Zapomniane potrawy-między pokoleniowe - warsztaty

